

LT

2023

20

Specialioji ataskaita

Neįgaliųjų rėmimas

Praktinis ES veiksmų poveikis yra ribotas

EUROPOS
AUDITO
RŪMAI

Turinys

	Dalis
Santrauka	I–IX
Įvadas	01–17
Neįgaliesiems skirta ES politikos sistema	08
Funkcijos ir atsakomybės sritys	09–13
ES ir nacionalinis finansavimas neįgaliesiems remti	14–17
Audito apimtis ir metodas	18–24
Pastabos	25–85
Komisija neturi išsamaus vaizdo apie neįgaliųjų padėtį visoje ES	25–34
Valstybių narių taikomos apibrėžtys ir negalios statuso suteikimo kriterijai yra nepalyginami	26–29
ES statistinių duomenų negalima palyginti su nacionalinėmis apibrėžtimis grindžiamais statistiniais duomenimis	30–34
2021–2030 m. strategijoje numatyta svarbių įtraukties iniciatyvų, tačiau tam tikri pagrindiniai klausimai vis dar neišspręsti	35–69
2021–2030 m. strategijoje Konvencijos principams įgyvendinti nustatyti konkretūs tikslai ir operatyviniai veiksmai	37–39
2021–2030 m. strategija siekiama pašalinti daugumą jos pirmtakės vertinimo metu nustatytų trūkumų, tačiau tam tikri pagrindiniai klausimai vis dar neišspręsti	40–50
Daroma pažanga įgyvendinant audituotas 2021–2030 m. strategijos pavyzdines iniciatyvas, tačiau jų poveikio dar negalima įvertinti	51–60
Pavyzdžio rodymas: ES institucijos, kaip darbdavės, ryžtingai siekia skatinti neįgaliųjų įtrauktį, tačiau rezultatai yra riboti	61–69
Komisija turi nedaug duomenų apie tai, kiek ES lėšų skiriama neįgaliųjų rėmimo priemonėms	70–85
Abiejų programų laikotarpių stebėsenos sistema neleidžia įvertinti, ar ES finansavimas padeda gerinti neįgaliųjų padėtį	71–77
Horizontaliosios reikiamos sąlygos ir Europos semestro rekomendacijų dėl 2021–2027 m. neįgaliesiems skirtų priemonių finansavimo poveikis gali būti ribotas	78–85

Išvados ir rekomendacijos

86–94

Priedas

2021–2030 m. strategijoje numatytos pavyzdinės iniciatyvos ir jų įgyvendinimo padėtis

Santrumpos

Terminų žodynelis

Europos Parlamento, Europos Sąjungos Tarybos, Europos Komisijos ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo atsakymai

Chronologija

Audito grupė

Santrauka

I Maždaug ketvirtadalis 16 metų ir vyresnių ES piliečių turi savarankiškai nurodytą negalią, dėl kurios yra priversti riboti kasdienę veiklą. ES ir jos valstybės narės yra Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos šalys, įsipareigojusios skatinti lygiateisišką neįgaliųjų dalyvavimą kasdiniame gyvenime. Atsižvelgdama į tai, ES priėmė keletą strategijų, kuriomis siekiama pagerinti neįgaliųjų gyvenimą remiant valstybes nares, kurioms tenka pagrindinė atsakomybė už socialinės įtraukties, užimtumo ir švietimo politiką.

II Audito metu vertinome, ar Komisijos veiksmai veiksmingai padėjo neįgaliesiems valstybėse narėse. Tikrinome, ar valstybių narių taikomi negalios statuso suteikimo kriterijai leidžia taikyti tarpusavio pripažinimą visoje ES. Taip pat tikrinome, ar Komisija turi išsamios informacijos apie neįgaliųjų padėtį ES, pagrįstą palyginamais statistiniais duomenimis. Vertinome 2021–2030 m. ES neįgaliųjų teisių strategijos struktūrą. Taip pat siekėme išsiaiškinti, kaip penkios ES institucijos, kaip darbdavės, remia neįgaliųjų įtrauktį į savo darbo jėgos išteklius. Be to, tikrinome, ar ES finansavimas 2014–2020 ir 2021–2027 m. programų laikotarpiais veiksmingai orientuotas į neįgaliųjų poreikius ir ar buvo vykdoma atitinkama stebėseną.

III Tikimės, kad mūsų auditas prisidės ir prie 2021–2030 m. strategijos, ir prie 2021–2027 m. programos laikotarpio finansavimo laikotarpio vidurio peržiūros. Europos Parlamentas keliskart siūlė mums atlikti auditą šioje srityje.

IV Padarėme išvadą, kad ES veiksmy, kuriais remiami neįgalieji, poveikis yra ribotas. Apskritai pagrindiniai su neįgaliaisiais susiję lygybės rodikliai pastaraisiais metais iš esmės nepagerėjo. Taip pat nustatėme, kad kriterijai, pagal kuriuos suteikiamas negalios statusas, valstybėse narėse skiriasi ir priklauso nuo valstybių narių decentralizuotų institucijų aiškinimo. Šiuo pagrindu gautus statistinius duomenis ne visada buvo galima sutikrinti su ES lygmens duomenimis, gautais remiantis apklausomis, kuriose dalyviai patys nurodė turintys negalią. Taip pat nustatėme tam tikrų ES statistinių duomenų trūkumų, susijusių su aprėptimi, dažnumu ir detalumu. Šie duomenų skirtumai gali pakenkti negalios statuso tarpusavio pripažinimui visoje ES.

V 2021–2030 m. ES neįgaliųjų teisių strategijoje nustatyti ES tikslai ir veiksmy prioritetai keliose srityse, pavyzdžiui, prieinamumo, piliečių teisių, gyvenimo kokybės, lygių galimybių ir nediskriminavimo, neįgaliųjų teisių užtikrinimo skatinimo. Ja siekiama pašalinti daugumą nustatytų 2010–2020 m. Europos strategijos dėl negalios trūkumų. Vis dėlto tam tikri pagrindiniai klausimai, už kuriuos bent iš dalies atsakomybė tenka Komisijai, vis dar neišspręsti: ryšys tarp 2021–2030 m. strategijos ir ES finansavimo vis dar silpnas; dar neatlikta visų svarbių ES teisės aktų peržiūra siekiant įvertinti atitiktį Konvencijai; stringa atitinkami teisės aktai dėl neįgaliųjų teisių.

VI Į 2021–2030 m. strategiją įtraukta naujų iniciatyvų, kuriomis siekiama gerinti negalios statuso tarpusavio pripažinimą (ES neįgaliojo kortelė) arba didinti neįgaliųjų užimtumo lygį (neįgaliųjų užimtumo srities dokumentų rinkinys). Pagal 2021–2030 m. strategiją Komisija taip pat įpareigojama rodyti pavyzdį ir skatinti neįgaliųjų įtrauktį į savo darbo jėgos išteklius, o ES institucijos raginamos sekti jos pavyzdžiu. Tačiau iniciatyvų poveikio dar negalima įvertinti.

VII Nustatėme, kad Komisijos stebėsenos sistema nėra pritaikyta teikti informaciją apie tai, koku mastu ES finansavimas padėjo pagerinti neįgaliųjų padėtį 2014–2020 m. ir 2021–2027 m. programų laikotarpiams. Sanglaudos politikos programos neapima su parama neįgaliesiems susijusios išlaidų kategorijos. 2021–2027 m. ES teisės aktais nustatyti nauji reikalavimai, susiję su horizontaliąja reikiama sąlyga dėl JT konvencijos įgyvendinimo ir su Europos semestro procesu. Tačiau tai gali turėti tik nedidelį poveikį tikslingesniam ES finansavimo nukreipimui neįgaliųjų poreikiams patenkinti.

VIII Remdamiesi šiomis išvadomis, Komisijai rekomenduojame:

- a) gauti daugiau palyginamų duomenų apie neįgaliųjų padėtį aprėpties, dažnumo ir detalumo atžvilgiu, nes tai yra vienas iš ES politikos, kuria siekiama užtikrinti lygias neįgaliųjų teises, poveikio ir veiksmingumo vertinimo pagrindų;
- b) palaipsniui peržiūrėti atitinkamus ES teisės aktus, kad būtų įvertinta jų atitiktis JT konvencijai, ir imtis atitinkamų priemonių siekiant padėti Tarybai priimti Vienodo požiūrio direktyvą;
- c) siekti negalios statuso tarpusavio pripažinimo ES, atsižvelgiant į subsidiarumo ir proporcingumo principus.

IX Be to, ES institucijoms rekomenduojame vertinti pažangą, padarytą įtraukiant neįgaliuosius į savo darbo jėgos išteklius, ir reguliariai teikti apie tai ataskaitas, kad būtų matyti, kaip jos rodo pavyzdį.

Ivadas

01 2006 m. gruodžio mėn. priimtoje Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijoje (toliau – Konvencija) negalios sąvoka apibrėžiama gana plačiai: „prie neįgaliųjų priskiriami asmenys, turintys ilgalaikių fizinių, psichikos, intelekto ar jutimo sutrikimų, kurie sąveikaudami su įvairiomis kliūtimis gali trukdyti šiems asmenims visapusiškai ir veiksmingai dalyvauti visuomenėje lygiai su kitais asmenimis“¹. Vadovaudamiesi Konvencija, visoje ataskaitoje vartosime terminą „neįgalieji“.

02 Pagal 2021 m. Eurostato tyrimą, ES apie 25 % 16 metų ir vyresnių asmenų patys nurodė turintys sunkią negalią arba tam tikrą negalią (žr. **1 diagramą**). Tai sudaro apie 87 milijonus asmenų, įskaitant daugiau nei 24 milijonus asmenų, kurie mano turintys vieną ar daugiau sunkių negalių². 2021 m. duomenys neapima neįgaliųjų, gyvenančių globos įstaigose (apytiksliais duomenimis, daugiau nei 1 milijonas vaikų ir jaunesnių nei 65 metų suaugusiųjų bei daugiau kaip 2 milijonai vyresnių nei 65 metų suaugusiųjų)³.

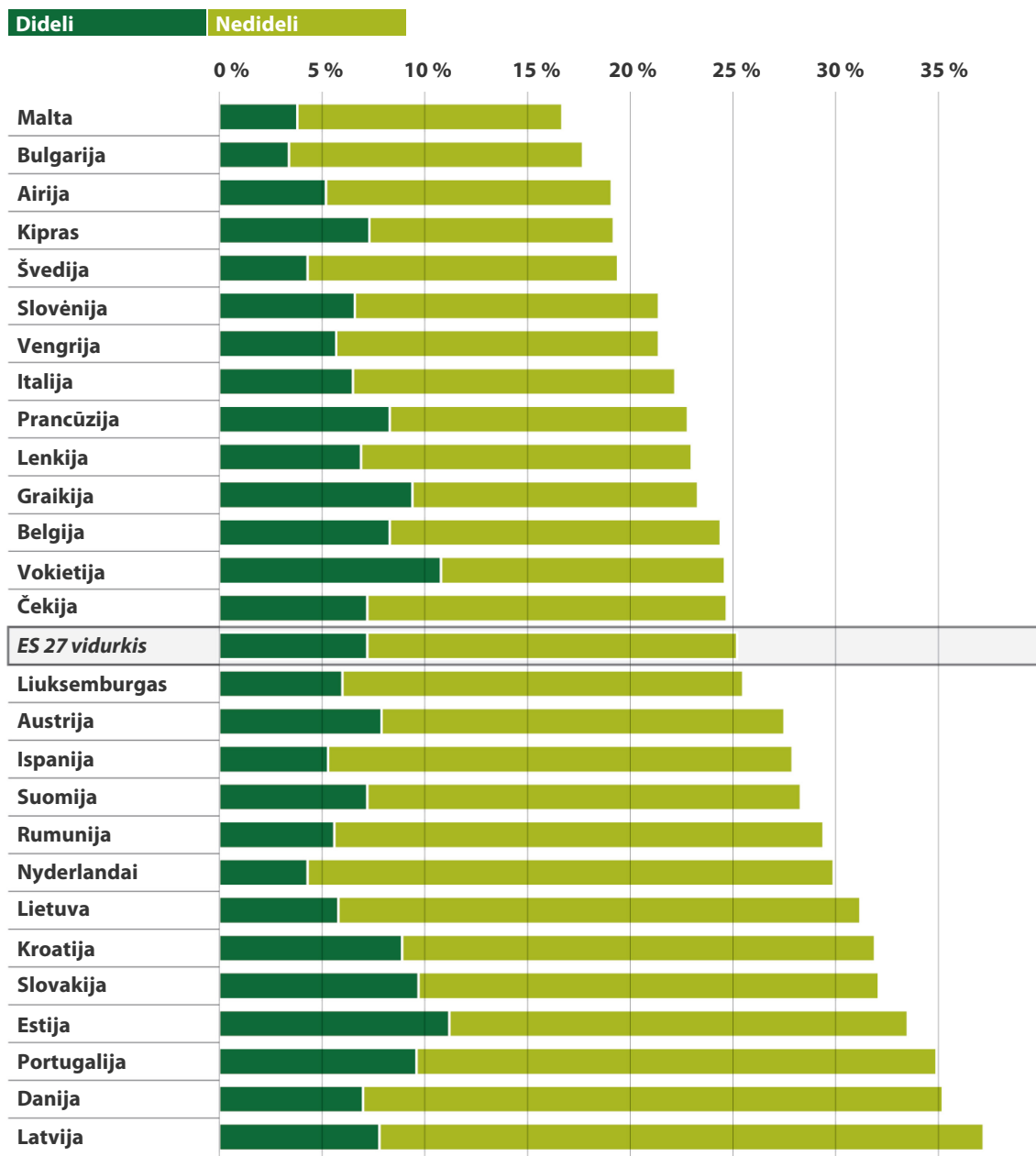
03 Apklausa taip pat atskleidė didelius skirtumus tarp valstybių narių. Pavyzdžiui, subjektyviai vertinamų ilgalaikių apribojimų paplitimas svyravo nuo 16,7 % Maltoje iki 37,1 % Latvijoje (žr. **1 diagramą**).

¹ **Konvencijos** 1 straipsnis.

² Pranešimas „Siekiant lygių teisių neįgaliesiems“ (**2022/2026(INI)**).

³ *Lygybės sąjunga. 2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategija*, **COM(2021) 101**.

1 diagrama. Subjektyviai vertinami ilgalaikiai įprastinės veiklos apribojimai dėl sveikatos problemų, 2021 m. (procentais)

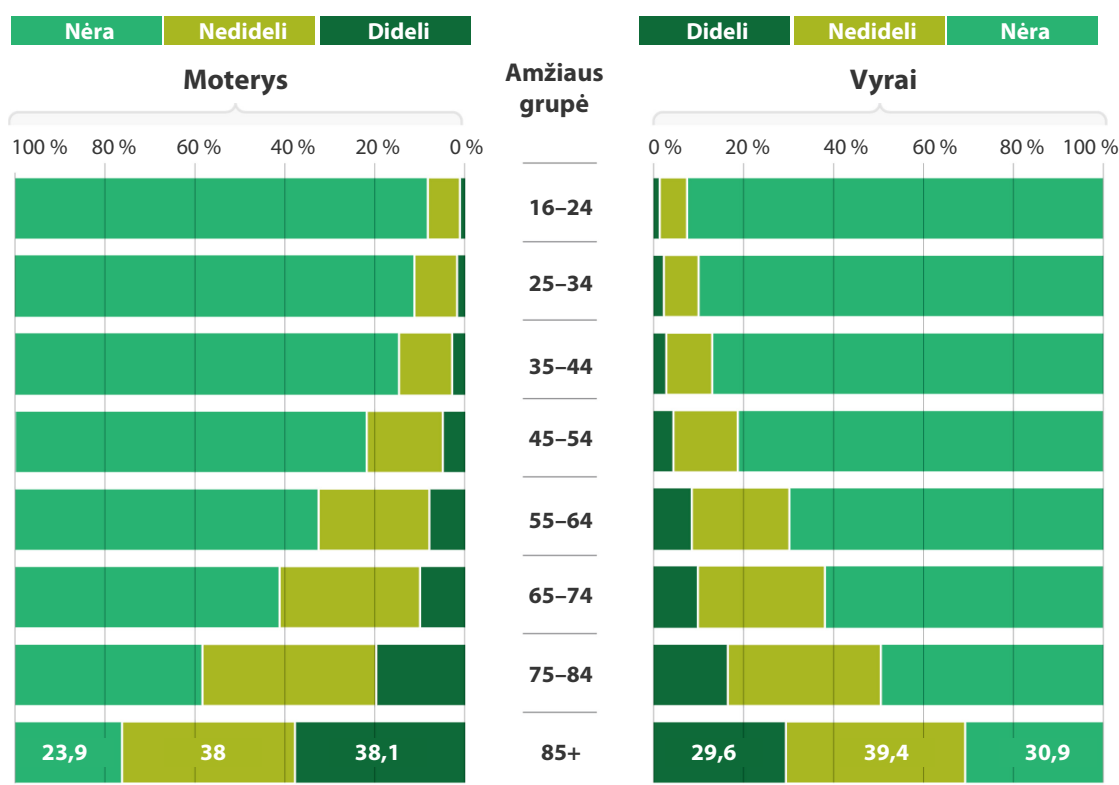

Pastaba: 16 metų ir vyresni gyventojai. Neįtraukti globos įstaigose gyvenantys asmenys. Slovakijos atveju pateikti 2020 m. duomenys.

Šaltinis: Europos Komisija.

04 ES gyventojams senėjant, tikėtina, kad neįgaliųjų procentinė dalis ir skaičius didės. Savo 2020 m. ataskaitoje dėl demografinių pokyčių⁴ Komisija nurodė, kad prognozuojama, jog 65 metų ir vyresnių asmenų dalis padidės nuo maždaug 20 % 2019 m. iki 30 % 2070 m., o 80 metų ir vyresnių asmenų dalis padidės daugiau nei dvigubai – iki 13 %. Remiantis ta pačia ataskaita, kadangi 2018 m. 49 % 65 metų ir vyresnių asmenų patys nurodė turintys negalią arba ilgalaikį veiklos apribojimą, dėl šio demografinio pokyčio padidės negalios paplitimas. Tos pačios prognozės rodo, kad asmenų, kuriems gali prireikti ilgalaikės priežiūros, skaičius ES padidės nuo 30,8 milijono 2019 m. iki 33,7 milijono 2030 m. ir 38,1 milijono 2050 m.⁵, dėl to dar labiau padidės valstybių narių priežiūros sistemų patiriamas spaudimas ([2 diagramą](#) ir [3 diagrama](#)).

2 diagrama. Asmenys, turintys subjektyviai vertinamų ilgalaikių įprastinės veiklos apribojimų dėl sveikatos problemų, pagal lytį ir amžių, 2021 m. (procentais)

Pastaba: bet koks bendros procentinės dalies skirtumas atsiranda dėl apvalinimo.

Šaltinis: Europos Komisija.

⁴ Europos Komisija, *Ataskaita dėl demografinių pokyčių poveikio*.

⁵ Socialinės apsaugos komitetas ir Europos Komisija, *2021 Long-term care report: Trends, challenges and opportunities in an ageing society*, 1 tomas, 2021 m.

3 diagrama. Sunkumų, susijusių su asmens higiena ar namų ūkio veikla, lygis, 65 metų ir vyresni asmenys, 2019 m. (procentais)

Šaltinis: Europos Komisija.

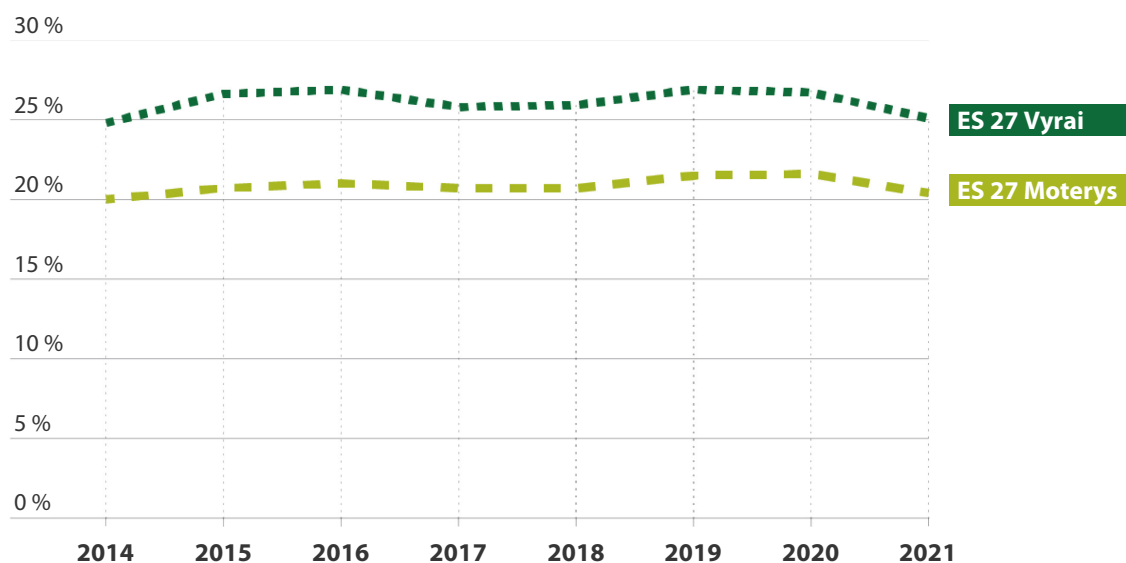
05 Neįgalieji susiduria su didelėmis kliūtimis norėdami gauti išsilavinimą, įsidarbinti, naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, dalyvauti sporto ir kultūros veikloje. Jiems taip pat sunkiau dalyvauti politiniame gyvenime ir kyla didesnė skurdo ir socialinės atskirties rizika⁶. Pastaraisiais metais pagrindiniai lygybės rodikliai, kaip antai neįgaliųjų užimtumo skirtumas ar skurdo rizika, visoje ES iš esmės nepagerėjo (žr. [4 diagramą](#) ir [5 diagramą](#)).

06 Tik 50,8 % neįgaliųjų dirba, palyginti su 75 % negalios neturinčių asmenų⁷. Remiantis Eurostato apklausų duomenimis, 2021 m. neįgaliųjų užimtumo skirtumas ES sudarė 23,1 procentinio punkto, t. y. beveik tiek pat, kiek 2014 m., kai buvo pradėti vertinimai (22,7). Vyrų atveju skirtumas didesnis negu moterų. Taip pat neįgalieji patiria didesnę skurdo ar socialinės atskirties riziką (29,7 %) negu negalios neturintys asmenys (18,8 %). Nuo 2015 m. ši rizika reikšmingai nepasikeitė (atitinkamai 30,4 % ir 21,1 %) ir yra didesnė moterims negu vyrams.

⁶ COM(2021) 101.

⁷ COM(2021) 101.

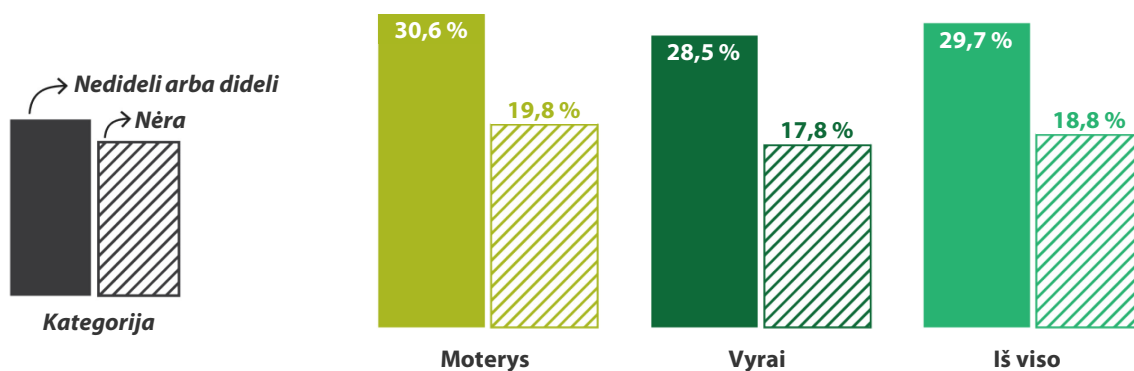
4 diagrama. Neįgaliųjų užimtumo skirtumas pagal lytį ES, 2014–2021 m. (procentiniais punktais)

Pastaba: 15–64 metų gyventojai.

Šaltinis: Europos Komisija.

5 diagrama. Asmenys, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, pagal veiklos apribojimo lygį ir lytį ES, 2021 m. (procentais)

Pastaba: 16 metų ir vyresni gyventojai. „Iš viso“ reiškia visus vyrus ir moteris.

Šaltinis: Europos Komisija.

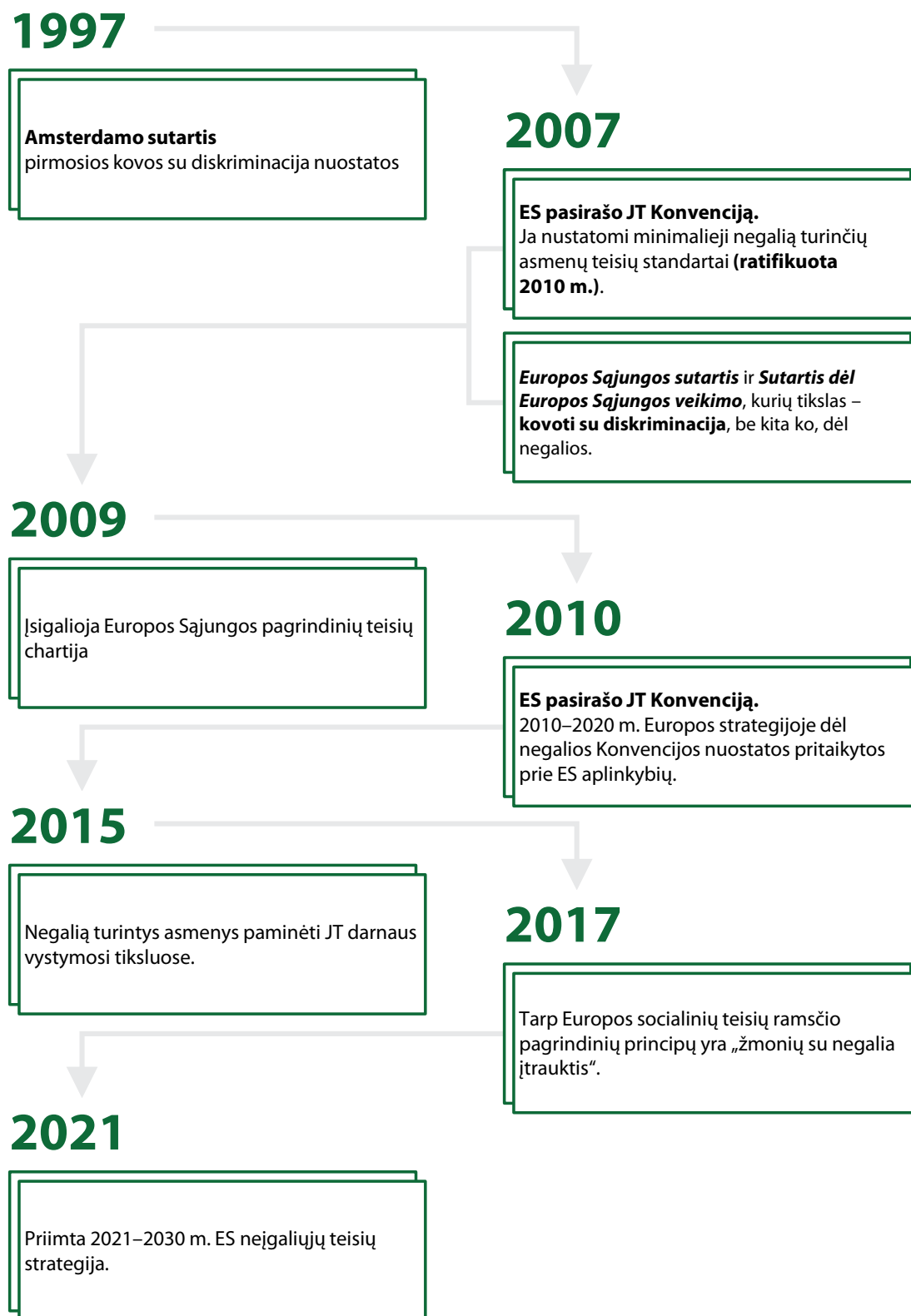
07 Dėl COVID-19 krizės kliūtys, su kuriomis susiduria neįgalieji, dar padidėjo. Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondo (*Eurofound*) tyrimo duomenimis⁸, pandemijos metu neįgaliųjų socialinė ir finansinė padėtis buvo gerokai blogesnė nei negalios neturinčių asmenų. Tyrime taip pat pažymėta, kad neįgaliųjų sveikatos priežiūros poreikiai dažnai buvo nepatenkinti (dėl to, kad nebuvo galimybės juos priimti, ir dėl išlaidų) ir jie dažnai patyrė socialinę izoliaciją arba pranešė apie prastą psichikos sveikatą ir savijautą.

Neįgaliesiems skirta ES politikos sistema

08 Su neįgaliaisiais susijusi ES politikos sistema, pastaruosius 15 metų keitėsi, atsižvelgiant į tarptautinių standartų pokyčius (žr. [6 diagramą](#)).

⁸ *Eurofound, People with disabilities and the COVID-19 pandemic: Findings from the Living, working and COVID-19 e-survey*, 2022 m.

6 diagrama. Neįgaliesiems skirta ES politikos sistema

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis audito darbu.

Funkcijos ir atsakomybės sritys

09 Pagal Sutartį⁹ valstybėms narėms tenka pagrindinė atsakomybė ir kompetencija socialinės įtraukties, užimtumo ir švietimo politikos srityse. Valstybės narės savo nacionalinę politiką negalios srityje formuoti atsižvelgdamos į savo teisinę kovą su diskriminacija sistema ir įsipareigojimus įgyvendinti Konvencija.

10 Socialinės politikos srityje ES vaidmuo – remti, koordinuoti ar papildyti valstybių narių veiksmus laikantis subsidiarumo ir proporcingumo principų. Tai reiškia, kad ES veikia tik tada, kai vienos valstybės narės negali pasiekti tikslų, ir visada apsiriboja tik tuo, kas būtina ES sutarčių tikslams pasiekti.

11 Komisijos Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties generalinis direktoratas yra atsakingas už neįgaliesiems skirtą ES politiką, įskaitant strategijų rengimą, įgyvendinimą ir stebėseną. Šis generalinis direktorius yra už Konvencijos įgyvendinimą atsakingas ryšių centras, o sektorių generaliniai direktoratai įgyvendina 2021–2030 m. strategiją savo politikos srityse. Komisija taip pat prižiūri atitinkamą ES finansinę paramą, daugiausia teikiamą iš Europos socialinio fondo (ESF)¹⁰ 2014–2020 m. ir „Europos socialinio fondo +“ (ESF+)¹¹ 2021–2027 m., derėdamasi dėl valstybių narių partnerystės sutarčių ir programų ir jas tvirtindama.

12 Su neįgaliaisiais susijusius ES politikos klausimus sprendžia įvairūs Komisijos padaliniai. Darbo grupę lygybės klausimais sudaro kiekvieno Komisijos padalinio aukšto lygio atstovai, ji yra pavaldi už lygybę atsakingam Komisijos nariui. Ši darbo grupė siekia, kad lygybės visiems, įskaitant neįgaliuosius, klausimas būtų integruotas į visas politikos sritis nuo rengimo iki įgyvendinimo. Tarpžinybinė grupė negalios klausimais padeda įgyvendinti Konvenciją visuose Komisijos padaliniuose, o Europos neįgaliųjų platforma užtikrina Komisijos, valstybių narių ir pilietinės visuomenės organizacijų veiklos koordinavimą.

⁹ Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 4–6 straipsniai.

¹⁰ Reglamentas (ES) Nr. 1304/2013.

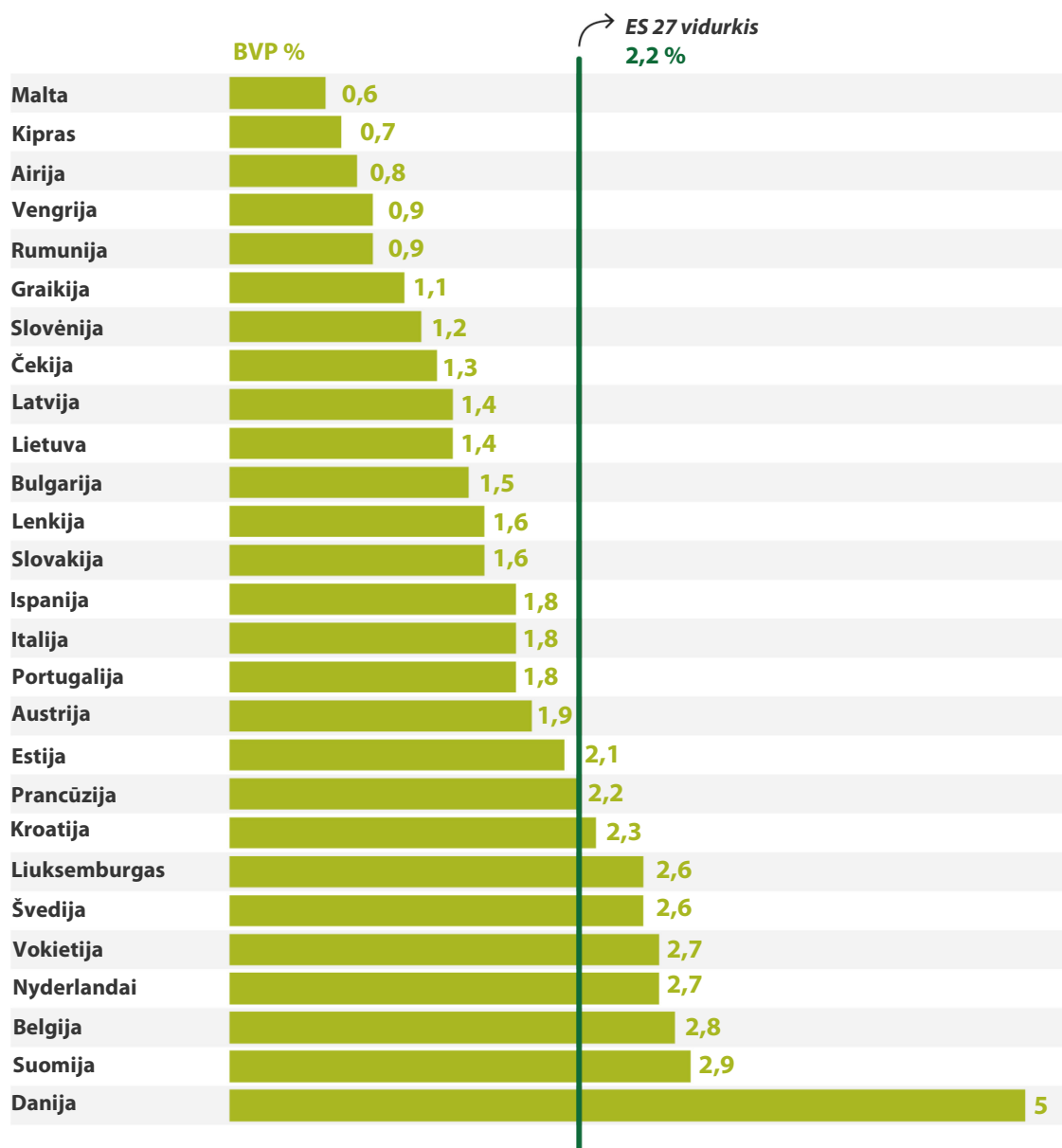
¹¹ Reglamentas (ES) 2021/1057.

13 Su neįgaliaisiais susijusi konkreti atsakomybė taip pat tenka dviem ES agentūroms. Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra (FRA) teikia ekspertines žinias, susijusias su pagrindinėmis teisėmis. *Eurofound* teikia ekspertines žinias, susijusias su neįgalųjų ir lėtinėmis ligomis sergančių asmenų galimybėmis naudotis socialinėmis paslaugomis ir jų kokybe, visų pirma užimtumo srityje.

ES ir nacionalinis finansavimas neįgaliesiems remti

14 Socialinės politikos išlaidos sudaro didelę valstybių narių biudžetų dalį. Eurostato duomenimis, vidutinės nacionalinės socialinės politikos išlaidos ES sudaro 22 % BVP, iš kurių maždaug dešimtadalis (2,2 % BVP) skiriama „negalios“ sričiai. Išlaidų šioje kategorijoje procentinė dalis svyruoja nuo 0,6 % Maltoje iki 5 % Danijoje (žr. [7 diagramą](#)).

7 diagrama. Valdžios sektoriaus išlaidos socialinės apsaugos išmokoms (neįgalumo išmokoms), 2020 m. (BVP procentinė dalis)

Šaltinis: Europos Komisija.

15 ES finansavimas gali įvairiai papildyti nacionalinių biudžetų paketus. Viena ESF+¹², ES pagrindinės investavimo į asmenis priemonės 2021–2027 m. programos laikotarpiu, kryptis yra įgyvendinama taikant pasidalijamąjį valdymą kartu su valstybėmis narėmis. ESF+ tęsia ESF programą nuo 2014–2020 m.¹³, kuri buvo papildyta CRII¹⁴/CRII+¹⁵ ir REACT-EU¹⁶ reaguojant į COVID-19 pandemiją.

16 ESF+ krypties, kuriai taikomas pasidalijamasis valdymas, lėšomis, iš kurių 25 % turi būti skiriama socialinės įtraukties priemonėms, gali būti remiami įvairūs neįgaliesiems skirti veiksmai valstybėse narėse. Visų pirma ESF+ reglamente nurodyti konkretūs tikslai – skatinti aktyvią įtrauktį, siekiant propaguoti lygias galimybes, nediskriminavimą ir aktyvų neįgaliųjų dalyvavimą visose gyvenimo srityse, taip pat gerinti įsidarbinamumą¹⁷.

17 Be to, su neįgaliaisiais susijusios priemonės 2021–2027 m. programos laikotarpiu gali būti remiamos iš įvairių kitų ES finansavimo šaltinių, įskaitant Europos regioninės plėtros fondą (ERPF), Sanglaudos fondą¹⁸, Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę (EGADP)¹⁹, pradėtą įgyvendinti reaguojant į COVID-19 pandemiją, programą „Erasmus+“²⁰ ir Europos solidarumo korpusą²¹ ar Piliečių, lygybės, teisių ir vertybių programą²².

¹² [Reglamentas \(ES\) 2021/1057](#).

¹³ [Reglamentas \(ES\) Nr. 1304/2013](#).

¹⁴ [Reglamentas \(ES\) 2020/460](#).

¹⁵ [Reglamentas \(ES\) 2020/558](#).

¹⁶ [Reglamentas \(ES\) 2020/2221](#).

¹⁷ [Reglamento \(ES\) 2021/1057](#) 4 straipsnis.

¹⁸ [Reglamentas \(ES\) 2021/1058](#).

¹⁹ [Reglamentas \(ES\) 2021/241](#).

²⁰ [Reglamentas \(ES\) 2021/817](#).

²¹ [Reglamentas \(ES\) 2021/888](#).

²² [Reglamentas \(ES\) 2021/692](#).

Audito apimtis ir metodas

18 Audito metu vertinome, ar Komisija ėmėsi efektyvių veiksmų neįgaliesiems valstybėse narėse remti. Tikrinome, ar:

- o pagal valstybių narių taikomus neįgalumo statuso suteikimo kriterijus sudarytos sąlygos abipusiam pripažinimui ir, kadangi valstybių narių statistiniai duomenys gali būti grindžiami neįgalumo statusu, ar remdamasi tokiais duomenimis kartu su ES lygmens statistiniais duomenimis Komisija galėjo turėti išsamų vaizdą apie neįgaliųjų padėtį ES, pagrįstą palyginama informacija;
- o Komisija tinkamai parengė 2021–2030 m. ES neįgaliųjų teisių strategiją, atsižvelgdama į nustatytus 2010–2020 m. Europos strategijos dėl negalios trūkumus, ir ar 2021–2030 m. strategijoje nustatyti aiškūs tikslai ir numatytos priemonės jiems pasiekti;
- o turimomis ES lėšomis, įskaitant 2014–2020 m. programos laikotarpio laikinas paramos priemones (CRII²³/CRII+²⁴ ir REACT-EU²⁵), ir naujais teisiniais reikalavimais 2021–2027 m. programos laikotarpiu veiksmingai tenkinami neįgaliųjų poreikiai, ar tas lėšas galima nustatyti ir stebėti, kad būtų galima įvertinti, kaip jos padeda pagerinti neįgaliųjų gyvenimą.

19 Pagrindinis audituojamas subjektas buvo Komisija, visų pirma Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties generalinis direktoratas. Analizę atlikome remdamiesi Komisijos turima informacija, duomenimis, dokumentais ir tyrimais. Taip pat konsultavomės su kitais atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais (*Eurofound*, FRA ir pilietinės visuomenės organizacijomis ES lygmeniu).

20 Papildomų įžvalgų gavome iš audito vizitų, vykusių keturiose valstybėse narėse: Ispanijoje, Nyderlanduose, Rumunijoje ir Švedijoje. Valstybes atrinkome remdamiesi nurodytu ESF remiamų neįgaliųjų dalyvių skaičiumi ir skirtu bendru ESF finansavimu. Visose šiose šalyse surengėme interviu su atitinkamomis institucijomis, neįgaliųjų interesams atstovaujančiomis skėtinėmis organizacijomis ir kitomis atitinkamomis įstaigomis, pavyzdžiui, ombudsmenais ar vyriausybės įstaigomis, sprendžiančiomis su neįgaliaisiais susijusius klausimus. Aptarėme visus klausimus, įtrauktus į tris audito apimties sritis.

²³ [Reglamentas \(ES\) 2020/460.](#)

²⁴ [Reglamentas \(ES\) 2020/558.](#)

²⁵ [Reglamentas \(ES\) 2020/2221.](#)

21 Atsižvelgdami į Komisijos raginimą ES institucijoms rodyti pavyzdį įdarbinant neįgaliuosius, į audito apimtį įtraukėme Europos Parlamentą, Europos Sąjungos Tarybą ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismą ir peržiūrėjome jų praktiką šioje srityje.

22 Visoms šioms ES institucijoms nusiuntėme klausimyną, kad surinktume informaciją apie neįgaliųjų užimtumą. Klausimyne buvo klausiama apie darbuotojų įdarbinimo statistiką ir duomenų šaltinius, organizacinę struktūrą, veiksmus, kurių imtasi, ir įtraukties veiksmų planus, taip pat apie jų apstatytos ir skaitmeninės aplinkos prieinamumą. Tokią pačią informaciją pateikėme apie Europos Audito Rūmus, kad būtų galima palyginti visas ES institucijas, kurioms taikomi tie patys Tarnybos nuostatai²⁶.

23 Auditą nusprendėme atlikti, nes jis labai aktualus daugeliui ES piliečių. Europos Parlamentas ne kartą išreiškė susidomėjimą šia tema. Atsižvelgiant į atskaitos pateikimo terminą, bus sudarytos sąlygos ja remtis atliekant 2021–2030 m. strategijos ir ESF+ finansavimo laikotarpio vidurio peržiūras, atitinkamai 2024 m. ir 2026 m.

24 Šio audito metu daugiausia dėmesio skirta 2014–2020 ir 2021–2027 m. programų laikotarpiams (iki 2022 m. pabaigos).

²⁶ Reglamentas Nr. 31 (EEB), 11 (EAEB).

Pastabos

Komisija neturi išsamaus vaizdo apie neįgalųjų padėtį visoje ES

25 Vertinome, ar Komisija turi išsamų vaizdą apie neįgalųjų padėtį visoje ES. Šiuo tikslu vertinome, ar valstybių narių ir ES lygmens statistiniai duomenys yra palyginami ir ar valstybių narių taikomi kriterijai, pagal kuriuos suteikiamas negalios statusas, leido taikyti tarpusavio pripažinimą.

Valstybių narių taikomos apibrėžtys ir negalios statuso suteikimo kriterijai yra nepalyginami

26 Visos 27 valstybės narės yra Konvencijos, kurioje apibūdinta bendra negalios sąvoka, šalys. Vis dėlto negalios apibrėžtys ir negalios būklės vertinimo metodai valstybėse narėse skiriasi²⁷. Taip pat labai skiriasi neįgaliesiems skiriamos socialinės išmokos ir jų mastas.

27 *1 lentelėje* pateikiama keturių mūsų aplankytų valstybių narių apžvalga. Rumunijoje ir Ispanijoje taikomas neįgalumo statuso vertinimo ir nustatymo modelis, kuris iš esmės grindžiamas medicininio vertinimu, o Nyderlanduose ir Švedijoje paramos skyrimo poreikiai vertinami remiantis asmens pateiktu prašymu.

²⁷ Europos Parlamentas, *Disability assessment, mutual recognition and the EU Disability Card*, 2022 m. lapkričio mėn. Europos Komisija, *Study assessing the implementation of the pilot action on the EU Disability Card and associated benefits*, Galutinė ataskaita, 2021 m.

1 lentelė. Negalios apibrėžtis ir nustatymas keturiose aplankytose valstybėse narėse

Valstybė narė	Apibrėžtis	Neįgalumo statuso vertinimo procesas
Ispanija	Fiziniai, psichikos, intelekto ar jutimo sutrikimai gali trukdyti visapusiškai ir veiksmingai dalyvauti visuomenės gyvenime lygiomis teisėmis su kitais asmenimis	Vertinimas grindžiamas plataus pobūdžio metodu, apimančiu medicininį, psichologinį ir profesinį negalios vertinimą, o sertifikuoto neįgalumo statuso riba yra 33 %.
Nyderlandai	Bet koks sutrikimas, neleidžiantis visapusiškai dalyvauti visuomenės gyvenime ir naudotis lygiomis galimybėmis arba sudarantis tam kliūčių	Būklė vertinama pagal individualius paramos poreikius įvairiose gyvenimo srityse
Rumunija	Negalėjimas užsiimti kasdiene veikla įprastomis sąlygomis	Keturi negalios laipsniai*, nuo kurių priklauso skiriamos išmokos, daugiausia remiantis medicininio vertinimu
Švedija	Fizinių, psichinių ar intelektinių gebėjimų funkcinis sutrikimas	Būklė vertinama pagal individualius paramos poreikius ir priklauso nuo fizinės ir (arba) psichologinės asmens būklės.

* Rumunijoje šiuo metu vyksta šios sistemos pertvarka ir modernizavimas.

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis audito darbu.

28 Trijose iš keturių mūsų aplankytų valstybių narių netgi nustatėme, kad neįgalumo statusas valstybėse narėse nustatomas skirtingai, todėl skiriamos išmokos įvairiuose regionuose ir savivaldybėse gali skirtis. Rumunijoje politika įgyvendinama centriniu lygmeniu (žr. [1 langelį](#)).

1 langelis.

Parama neįgaliesiems skiriasi priklausomai nuo asmens gyvenamosios vietos šalyje

Nyderlanduose ir Švedijoje pagrindinė atsakomybė už paramos neįgaliesiems įgyvendinimą ir finansavimą tenka savivaldybėms ir regionams ar provincijoms. Savivaldybės turi įvertinti asmens negalios lygį ir laipsnį aplinkos atžvilgiu. Jei vienoje savivaldybėje gyvenantis asmuo nusprendžia persikelti į kitą savivaldybę, jis turi iš naujo pateikti prašymą dėl negalios įvertinimo ir grąžinti visą iki persikėlimo gautą pagalbinių įrangą. Atliekant naują vertinimą nebūtinai gali būti atsižvelgiama į ankstesnę situaciją. Dėl to, remiantis naujosios savivaldybės atliktu vertinimu, asmuo gali gauti kitokias paramos paslaugas ir įrangą, net jei jo negalia išlieka nepakitusi. Tačiau atkreipiame dėmesį į tai, kad pastaruoju metu savivaldybės, ypač Nyderlanduose, ėmėsi tam tikro koordinavimo darbo, kad palengvintų neįgaliųjų persikėlimo į kitą savivaldybę procesą.

Ispanijoje nacionaliniu Bendroju įstatymu dėl neįgaliųjų teisių ir jų socialinės integracijos užtikrinama teisė į lygias galimybes ir vienodą požiūrį, taip pat realus ir veiksmingas neįgaliųjų naudojimas teisėmis lygiai su kitais piliečiais. Kita vertus, socialinė parama ir paslaugos yra išimtinė autonominių sričių (regioninės administracijos) kompetencija. Kadangi, be bendrojo įstatymo, pastarosios yra priėmusios specialius regioninius teisės aktus ir taisykles, neįgaliesiems teikiamos paramos lygis visoje šalyje skiriasi. Tai reiškia, kad neįgalumo išmokos ir paramos paslaugos skiriasi priklausomai nuo autonominės srities, kurioje asmuo gyvena.

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis audito darbu.

29 Be to, valstybės narės automatiškai nepripažįsta kitoje valstybėje narėje suteikto negalios statuso²⁸. Todėl į kitą valstybę narę atvykstantys arba dėl darbo, studijų ar kitų priežasčių persikeliantys neįgalieji gali nebūti vertinami vienodai su tos valstybės narės piliečiais, esančiais panašioje ar net tokioje pačioje padėtyje. Pavyzdžiui, kadangi kitos valstybės narės institucijos gali automatiškai nepripažinti jų negalios statuso, jie gali neturėti vienodų galimybių naudotis paslaugomis (pavyzdžiui, mažesniais mokesčiais už muziejų bilietus ar transporto paslaugas). Tai taip pat reiškia, kad neįgalieji gali susidurti su tam tikromis kliūtimis norėdami naudotis savo teise laisvai judėti.

²⁸ Europos Parlamentas, *Disability assessment, mutual recognition and the EU Disability Card*, 2022 m. lapkričio mėn. Europos Komisija, *Study assessing the implementation of the pilot action on the EU Disability Card and associated benefits*, Galutinė ataskaita, 2021 m.

ES statistinių duomenų negalima palyginti su nacionalinėmis apibrėžtimis grindžiamais statistiniais duomenimis

30 Eurostatas teikia duomenis, susijusius su keliomis pagrindinėmis sritimis, pavyzdžiui, duomenis apie neįgaliųjų skaičių, neįgaliųjų užimtumo skirtumą ir jų skurdo riziką. Nustatėme, kad šie pagrindiniai lygybės rodikliai pastaraisiais metais visoje ES iš esmės nepagerėjo (žr. **02**, **05** ir **06** dalis).

31 Eurostato duomenys renkami atliekant keletą reguliarių tyrimų, pagrįstų savideklaracijomis. Nustatėme tam tikrų šio duomenų rinkimo trūkumų:

- aprėptis: Eurostato tyrimų metodika apima tik 15 metų ir vyresnius arba 16 metų ir vyresnius asmenis (priklausomai nuo apklausos), gyvenančius privačiuose namų ūkiuose, taigi neapima globos įstaigose gyvenančių asmenų ir jaunesnių nei 15 (16) metų vaikų. Duomenys apie neįgaliuosius vaikus pradėti rinkti tik 2021 m. ir šiuo metu jie apdorojami (po to, kai 2017 m. buvo atliktas bandomasis tyrimas);
- detalumas: duomenys skirstomi tik pagal „tam tikrą“ ir „sunkią“ negalią, o išsamiau pagal negalios pobūdį (intelekto, fizinę, jutimo ir psichikos) neskirstomi;
- dažnumas: neįgaliuosius apimančių tyrimų dažnumas skiriasi: pavyzdžiui, Pajamų ir gyvenimo sąlygų tyrimas (SPGS) atliekamas kasmet, o Europos sveikatos tyrimas apklausos būdu (EHIS) – tik kas penkerius metus iki 2019 m., po to – kas šešerius metus. Be to, kalbant apie SPGS, tam tikri tyrimo moduliai atliekami skirtingu periodiškumu (kas tejus ar šešerius metus, priklausomai nuo dalyko).

32 Eurostato atliekant įvairius tyrimus surinktus duomenis ne visada galima sutikrinti su konkrečiais valstybių narių ar jų regionų iš įvairių šaltinių ar administracinių procedūrų surinktais duomenimis, daugiausia susijusiais su socialinėmis išmokomis. Palyginamų kriterijų trūkumas turi įtakos valstybių narių duomenų apie neįgaliuosius prieinamumui ir palyginamumui.

33 Neįgaliesiems atstovaujanti Europos organizacija taip pat atkreipė dėmesį į išsamių ir palyginamų stygių. Europos neįgaliųjų forumas (ENF) nurodė²⁹, kad neįgaliųjų skaičius ES gali būti tik apytikriai apskaičiuotas, nes trūksta suskirstytų ir palyginamų surašymo duomenų. Ir ENF, ir Europos kurčiųjų sąjunga (EUD) pabrėžė, kad

²⁹ <https://www.edf-feph.org/newsroom-news-how-many-persons-disabilities-live-eu/>.

reikia kokybiškų duomenų apie neįgaliuosius³⁰. Panašiai JT pranešime dėl negalios³¹ raginama rinkti duomenis keliose srityse, pavyzdžiui, skurdo, švietimo ar galimybių naudotis higienos paslaugomis, ir suskirstyti juos pagal negalios pobūdį, amžių ir lytį.

34 Komisija įsipareigojo parengti rodiklių rinkinį pažangai, padarytai gerinant neįgaliųjų padėtį visoje ES, vertinti, remiantis esamais statistiniais duomenimis. Šiais rodikliais, kuriuos numatoma parengti iki 2023 m. pabaigos, siekiama įvertinti neįgaliųjų padėtį įvairiose gyvenimo srityse: užimtumo, švietimo, socialinės apsaugos, gyvenimo sąlygų, sveikatos ir kitose srityse³². Tuo tarpu Komisija naudojami kitų įstaigų, pavyzdžiui, FRA ar EUROFOUND, atliktais *ad hoc* tyrimais ir vertinimais.

2021–2030 m. strategijoje numatyta svarbių įtraukties iniciatyvų, tačiau tam tikri pagrindiniai klausimai vis dar neišspręsti

35 Vertinome, ar Komisijos 2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategijoje (toliau – 2021–2030 m. strategija) apibrėžti konkretūs prioritetai ir tikslai, atsižvelgta į Komisijos atlikto 2010–2020 m. Europos strategijos dėl negalios (toliau – 2010–2020 m. strategija) vertinimo išvadas ir nustatyti pagalbiniai ES veiksmai ir terminai. Taip pat analizavome 2021–2030 m. strategijoje numatytų pavyzdinių iniciatyvų, kurios atitiko audito apimtį ir buvo įgyvendintos arba numatytos įgyvendinti iki 2023 m. pabaigos, imtį.

36 Konkrečiai vertinome, ar Komisija skatino neįgaliųjų tarpusavio pripažinimą visose valstybėse narėse, kad būtų užtikrintas suderintas 2021–2030 m. strategijos veiksmų įgyvendinimas ir palengvintas laisvas neįgaliųjų judėjimas ES. Taip pat peržiūrėjome, kaip ES institucijos siekia rodyti pavyzdį bendraudamos su neįgaliaisiais.

³⁰ EUD atsiliepimas viešose konsultacijose [Duomenų rinkimas. Europos gyventojų statistika](#).

³¹ Jungtinių Tautų Ekonomikos ir socialinių reikalų departamentas, *Disability and Development Report: Realizing the Sustainable Development Goals by, for and with persons with disabilities, 2018*, 2019 m.

³² [COM\(2021\) 101](#).

2021–2030 m. strategijoje Konvencijos principams įgyvendinti nustatyti konkretūs tikslai ir operatyviniai veiksmai

37 2021–2030 m. strategijoje³³ apibrėžiami ES tikslai ir veiksmų prioritetai, susiję su neįgaliaisiais, kiek tai susiję su prieinamumu, ES piliečių teisėmis, gyvenimo kokybe, lygiomis galimybėmis ir nediskriminavimu, neįgaliųjų teisių užtikrinimo skatinimu visame pasaulyje. Joje atsižvelgiama į įvairias negalias, apimančias ilgalaikius fizinius, psichikos, intelekto ar jutimo sutrikimus. Vis dėlto 2021–2030 m. strategija savaime nėra teisiškai privaloma priemonė, bet neprivaloma politikos priemonė, kurios įgyvendinimas priklauso nuo koordinuotų veiksmų nacionaliniu ir ES lygmenimis.

38 2021–2030 m. strategijoje Konvencijos principams įgyvendinti nustatyti konkretūs tikslai ir operatyviniai veiksmai, t. y. septynios pavyzdinės iniciatyvos (žr. [priedą](#)) ir 57 kiti veiksmai; kai kuriems iš jų taikomi ES reglamentavimo reikalavimai. Šie veiksmai, be kita ko, yra: gairių ir priemonių rinkinių konkrečiais klausimais rengimas; kitų esamų strategijų, darančių poveikį neįgaliesiems, peržiūra; teisės aktų įgyvendinimo vertinimas; tyrimų keliais klausimais rengimas; bendradarbiavimas su valstybėmis narėmis ir atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais įvairiais klausimais, įskaitant ES lėšų naudojimą, ir parama jiems; veiksmingo 2021–2030 m. strategijos įgyvendinimo stebėsenos veiksmai pasitelkus specialią sistemą ir negalios rodiklius. Apie pusės nustatytų veiksmų atveju siūlomas Komisijos stebėsenos sistemos užbaigimo tvarkaraštis. Kiti veiksmai pažymėti kaip „nuolatiniai“ arba jų galutinis terminas „turi būti nustatytas“³⁴.

39 2021–2030 m. strategijoje valstybės narės raginamos imtis veiksmų jų kompetencijai priklausančiose srityse, kad būtų patenkinti neįgaliųjų poreikiai. Vis dėlto, atsižvelgiant į antrinę ES kompetenciją (žr. [09](#) dalį), jeigu valstybės narės nesiima veiksmų, Komisija negali reikalauti už tai atsakyti.

2021–2030 m. strategija siekiama pašalinti daugumą jos pirmtakės vertinimo metu nustatytų trūkumų, tačiau tam tikri pagrindiniai klausimai vis dar neišspręsti

40 2010–2020 m. strategijoje kai kurios Konvencijos nuostatos pritaikytos prie ES aplinkybių ir pasiūlyti veiksmai neįgaliesiems remti aštuoniose prioritetinėse srityse: prieinamumo, dalyvavimo, lygybės, užimtumo, švietimo, socialinės apsaugos, sveikatos

³³ [COM\(2021\) 101](#).

³⁴ [2021–2030 m. strategijos stebėsenos sistema](#).

ir išorės veiksmy³⁵. Komisijos atliktame 2010–2020 m. strategijos vertinime³⁶ padaryta išvada, kad ji labai padėjo didinti informuotumą su negalia susijusiais klausimais, daugiausia ES lygmeniu. Remiantis vertinimu, 2010–2020 m. strategija:

- prisidėjo prie perėjimo prie žmogaus teisėmis grindžiamo požiūrio, atitinkančio Konvencijos principus;
- turėjo įtakos tam, kad su negalia susiję klausimai būtų įtraukti į Europos teisės aktus ir politiką, ypač prieinamumo ir keleivių teisių srityse (tokių atvejų pavyzdžiai: **Europos prieinamumo aktas**³⁷, **Interneto svetainių prieinamumo direktyva**³⁸ ir teisės aktai dėl riboto judumo keleivių teisių³⁹);
- padėjo su negalia susijusius klausimus integruoti ES institucijų lygmeniu, tuo tikslu įgyvendinant Europos socialinių teisių ramsčio 17 principą⁴⁰ ir Europos semestro procesą;
- užtikrino didesnę neįgaliųjų ir jiems atstovaujančių organizacijų dalyvavimą ES sprendimų priėmimo procese.

41 Atlikus vertinimą taip pat nustatyta keletas trūkumų. Juos išanalizavome ir palyginome su naujosios 2021–2030 m. strategijos struktūra. Mūsų atlikta analizė rodo, kad daugumą nustatytų trūkumų Komisija pašalino rengdama 2021–2030 m. strategiją. Tačiau dabartinėje strategijoje vis dar yra tam tikrų pagrindinių trūkumų (žr. **2 lentelę**).

³⁵ 2010–2020 m. Europos strategija dėl negalios. Tolesnis siekis kurti Europą be kliūčių, **COM(2010) 636**.

³⁶ *Evaluation of the European Disability Strategy 2010–2020*, **SWD(2020) 289**.

³⁷ **Direktyva (ES) 2019/882**.

³⁸ **Direktyva (ES) 2016/2102**.

³⁹ **Reglamentas (ES) Nr. 181/2011** ir **Reglamentas (ES) Nr. 1177/2010**.

⁴⁰ Europos socialinių teisių ramsčio 17 principas – neįgaliųjų įtrauktis, **SWD(2017) 201**.

2 lentelė. Vertinimo metu nustatyti 2010–2020 m. strategijos trūkumai ir veiksmai, kurių imtasi jiems pašalinti rengiant 2021–2030 m. strategiją

2010–2020 m. strategija: nustatyti trūkumai	2021–2030 m. strategijos struktūra
Nėra visiškai suderinta su Konvencija	Atitinka Konvenciją
Ribotas informuotumas apie 2010–2020 m. strategiją (piliečių, nacionalinės politikos formuotojų) ir ribotas dalijimasis žiniomis	Pasiūlyta informuotumo didinimo veiksmų ir keitimasis patirtimi, įskaitant 6 pavyzdinę iniciatyvą dėl Neįgaliųjų platformos
Nedidelė pažanga prieinamumo srityje	Pasiūlyta 1 pavyzdinė iniciatyva (išteklių centras „AccessibleEU“) ir išsamus kitų veiksmų sąrašas
Nedidelė pažanga deinstitutionalizavimo srityje	Specialus skirsnis dėl deinstitutionalizavimo, į kurį įtrauktos dvi pavyzdinės iniciatyvos (3 ir 4) dėl savarankiško gyvenimo ir „pažangių socialinių paslaugų“
Ribotas negalios aspektų įtraukimas į politikos formavimo procesą	Naudojamosi darbo grupe lygybės klausimais, kad negalios aspektai būtų integruoti į visas politikos sritis
Konkrečiai nekalbama apie nematomą ir intelekto negalią	Strategijoje apie tai šiek tiek užsimenama, tačiau skirsnyje dėl prieinamumo į nematomą negalią neatsižvelgiama
Teisiškai neprivaloma	Klausimas neišspręstas
Teisinė apsaugos nuo diskriminacijos dėl negalios spraga	Klausimas dar neišspręstas, nes pažanga priklauso nuo atitinkamų teisės aktų priėmimo
Trūksta konkrečių įgyvendinimo vertinimo rodiklių	Rodikliai šiuo metu rengiami
ES finansavimas nesusietas su strategija, nėra strategijos įgyvendinimui skirtas biudžetas	Klausimas neišspręstas (žr. 43 ir 45 dalis).
Neatlikta galiojančių atitinkamų teisės aktų peržiūra	Klausimas neišspręstas (žr. 46 ir 47 dalis).

2010–2020 m. strategija: nustatyti trūkumai	2021–2030 m. strategijos struktūra
Užimtumo srities veikslių nepakanka, kad būtų pašalintas neįgalųjų užimtumo skirtumas	Įgyvendinami papildomi veiksmai, įskaitant 5 pavyzdinę iniciatyvą dėl neįgalųjų užimtumo srities dokumentų rinkinio
Nevienodos žinios apie su negalia susijusius klausimus ES institucijų lygmeniu	Reguliarūs susitikimai ir keitimasis nuomonėmis; Komisija priėmė žmogiškųjų išteklių strategiją įvairovei ir įtraukčiai skatinti
Nėra stebėsenos sistemos	Stebėsenos sistema paskelbta 2022 m. gegužės mėn.

Šaltinis: Audito Rūmų atlikta 2010–2020 m. ir 2021–2030 m. strategijų analizė, remiantis 2010–2020 m. Europos strategijos dėl negalios vertinimu, SWD(2020) 289.

42 Apskritai Komisija 2021–2030 m. strategiją parengė taip, kad būtų pašalinta dauguma nustatytų 2010–2020 m. strategijos trūkumų, tačiau vis dar yra neišspręstų pagrindinių klausimų. Iš mūsų atliktos analizės taip pat matyti, kad 2021–2030 m. strategija atitinka Konvenciją ir į ją įtraukta naujų veikslių, įskaitant septynias pavyzdines iniciatyvas. Tačiau tik pusės veikslių atveju nurodyta užbaigimo data, o tai gali turėti įtakos jų faktinio įgyvendinimo stebėsenai.

Ryšys tarp 2021–2030 m. strategijos tikslų ir ES finansavimo programų tebėra silpnas

43 2021–2030 m. strategijoje minimos įvairios ES finansavimo programos, kuriomis valstybės narės gali pasinaudoti siekdamos paremti strategijos įgyvendinimą 2021–2027 m. programos laikotarpiu (žr. 17 dalį). Kai kuriose iš šių programų numatyti reikalavimai, susiję su Konvencijos nuostata, susijusių su prieinamumu ar neįgalųjų nediskriminavimu, įgyvendinimu.

44 Tai visų pirma pasakytina apie ESF+ ir ERPF, taip pat apie „Erasmus+“ ir Piliečių, lygybės, teisių ir vertybių programą. REACT-EU (iniciatyva, pagal kurią buvo skirta papildomų lėšų 2014–2020 m. sanglaudos politikos programoms iki 2022 m. pabaigos) neįgalieji paminėti tik kalbant apie visuotinės svarbos socialines paslaugas. EGADP, pagal kurią skiriamas finansavimas 2021–2026 m., tokie reikalavimai neminimi apskritai, tačiau į remiamų veikslių taikymo sritį yra įtrauktos nepalankioje padėtyje esančios grupės ir pažeidžiami asmenys.

45 Ne visose 2021–2027 m. ES finansavimo programose, kurios nurodytos 2021–2030 m. strategijoje, numatytas konkretus finansavimas šios strategijos tikslams pasiekti. Tai taip pat buvo įvardyta kaip 2010–2020 m. strategijos trūkumas.

Komisija iki šiol neperžiūrėjo visų atitinkamų ES teisės aktų, kad įvertintų atitiktį Konvencijai

46 2015 m. JT baigiamosiose pastabose⁴¹ ES rekomenduota atlikti kompleksinę ir išsamią savo teisės aktų peržiūrą, kad jie būtų visiškai suderinti su Konvencija. Tokios peržiūros poreikis taip pat buvo paminėtas Europos Parlamento Užimtumo ir socialinių reikalų komiteto ir Peticijų komiteto nuomonėse dėl neseniai pateikto pasiūlymo dėl Europos Parlamento rezoliucijos⁴². ENF savo alternatyvioje ataskaitoje JT⁴³ paminėjo du teisės aktų, kuriuos reikia peržiūrėti, pavyzdžius, abu susiję su transportu⁴⁴. Tačiau iki šiol nėra atlikta išsami ES teisės aktų peržiūra siekiant užtikrinti, kad jie atitiktų Konvenciją.

47 Savo ankstesnėje ataskaitoje nustatėme, kad vienas iš Komisijos uždavinių yra kokybiškų konsultacijų užtikrinimas⁴⁵. 2021 m. lapkričio mėn. Komisija atnaujino geresnio reglamentavimo gaires⁴⁶ ir jas papildantį priemonių rinkinį⁴⁷, kad būtų įtrauktos konsultacijos su negalia susijusiais klausimais, visų pirma 29 priemonę (pagrindinės teisės) ir 30 priemonę (užimtumas, darbo sąlygos, pajamų paskirstymas, socialinė apsauga ir įtrauktis). Abiejų priemonių atveju pabrėžiamas poreikis atlikti poveikio vertinimą, kad būtų išvengta neigiamo poveikio konkrečioms grupėms, pavyzdžiui, neįgaliesiems.

Dviejų teisėkūros klausimų vilkinimas trukdo siekti pažangos įgyvendinant pagrindinius 2021–2030 m. strategijos elementus

48 2021–2030 m. strategijoje pripažįstama, kad ES teisėje esama spragų siekiant užtikrinti vienodą požiūrį į neįgaliosius socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros, švietimo ir galimybių naudotis prekėmis bei paslaugomis, įskaitant būstą, srityse. Tik užimtumo srityje Užimtumo lygybės direktyva⁴⁸ suteikia ES teisinį pagrindą kovoti su diskriminacija dėl negalios. 2021–2030 m. strategijoje valstybės narės iš esmės

⁴¹ Jungtinės Tautos, *Concluding observations on the initial report of the European Union: Committee on the Rights of Persons with Disabilities*.

⁴² 2022/2026(INI).

⁴³ ENF, *Alternative report for the second review of the EU by the CRPD Committee*, 2022 m. vasario mėn.

⁴⁴ Reglamentas (EB) Nr. 1107/2006 ir Reglamentas (ES) Nr. 1300/2014.

⁴⁵ Apžvalga 02/2020 „Teisėkūra Europos Sąjungoje po beveik 20 geresnio reglamentavimo metų“.

⁴⁶ Better Regulation Guidelines, SWD(2021) 305.

⁴⁷ Europos Komisija, *Better Regulation Toolbox*, 2021 m.

⁴⁸ Tarybos direktyva 2000/78/EB.

raginamos sudaryti sąlygas priimti Komisijos pasiūlymą dėl direktyvos, kuria įgyvendinamas vienodo požiūrio principas pirmiau minėtose srityse (vadinamoji Vienodo požiūrio direktyva). Šio siūlomo teisės akto teksto priėmimas Taryboje tebėra neaiškus, o terminai nenurodyti.

49 Kalbant apie prieinamumą, 2019 m. priimtas Europos prieinamumo aktas⁴⁹ buvo svarbus žingsnis siekiant sudaryti palankesnes sąlygas neįgaliesiems naudotis gaminiiais ir paslaugomis, nes buvo pašalintos kliūtys, susidariusios dėl skirtingų taisyklių valstybėse narėse. Šiuo aktu valstybės narės buvo įpareigtos perkelti jį į nacionalinę teisę iki 2022 m. birželio 28 d. Tačiau 24 iš 27 valstybių narių gavo oficialų pranešimą dėl nepranešimo apie perkėlimo į nacionalinę teisę priemones. Trys valstybės narės, kurios pranešė apie priemones, t. y. Danija, Italija ir Estija, 2023 m. taip pat gavo oficialų pranešimą dėl nevisiško perkėlimo į nacionalinę teisę⁵⁰.

50 Kadangi gaminių ir paslaugų prieinamumas yra būtina sąlyga, kad būtų galima dalyvauti visuomenės gyvenime lygiomis teisėmis su kitais asmenimis, bet koks delsimas įgyvendinti šį teisės aktą gali turėti neigiamą poveikį neįgaliųjų lygybei. Be to, Prieinamumo akte nurodyta, kad valstybės narės gali pačios spręsti, ar apstatyta aplinka atitinka prieinamumo reikalavimus⁵¹. ENF nuomone⁵², to nepakanka, kad visoje ES būtų užtikrintas suderintas požiūris į apstatytos aplinkos prieinamumą neįgaliesiems.

⁴⁹ Direktyva (ES) 2019/882.

⁵⁰ Europos Komisija, *Sprendimai dėl pažeidimų. Non-transposition of EU legislation: Commission takes action to ensure complete and timely transposition of EU directives*, 2022 m. liepos 20 d.

⁵¹ Direktyvos (ES) 2019/882 4 straipsnio 4 dalis.

⁵² ENF, *Alternative report for the second review of the EU by the CRPD Committee*, 2022 m. vasario mėn.

Daroma pažanga įgyvendinant audituotas 2021–2030 m. strategijos pavyzdines iniciatyvas, tačiau jų poveikio dar negalima įvertinti

51 Analizavome tris pavyzdines iniciatyvas, kurios jau įgyvendintos arba turi būti įgyvendintos iki 2023 m. pabaigos:

- 2 pavyzdinė iniciatyva – pasiūlyti įdiegti Europos neįgaliojo kortelę, kuri būtų pripažįstama visose valstybėse narėse (**52–56** dalys);
- 5 pavyzdinė iniciatyva – pateikti dokumentų rinkinį, skirtą neįgaliųjų darbo rinkos rezultatams gerinti, kuris padės valstybėms narėms įgyvendinti užimtumo gaires per Europos semestrą (**57–60** dalys);
- 7 pavyzdinė iniciatyva – siekiant rodyti pavyzdį, priimti atnaujintą Komisijos žmogiškųjų išteklių strategiją, į kurią bus įtraukti veiksmai, skirti įvairovei ir neįgaliųjų įtraukčiai skatinti (**61–69** dalys).

Europos neįgaliojo kortelės diegimas: veiksmingumas priklauso nuo taikymo srities ir negalios statuso tarpusavio pripažinimo

52 2021–2030 m. strategijoje viena iš siūlomų pavyzdinių iniciatyvų – iki 2023 m. pabaigos įdiegti Europos neįgaliojo kortelę (žr. **priedą**). Be to, šis veiksmas įtrauktas į Komisijos 2023 m. darbo programą kaip pasiūlymas dėl teisėkūros procedūra priimamo akto. Iniciatyva grindžiama 2016–2018 m. vykdyto bandomojo projekto, skirto remti savanorišką negalios statuso tarpusavio pripažinimą laisvalaikio, kultūros, sporto ir transporto sektoriuose aštuoniose dalyvaujančiose valstybėse narėse, rezultatais. Panaši iniciatyva, susijusi su Europos neįgaliųjų asmenų automobilių statymo kortele, sėkmingai įgyvendinama nuo 1998 m.⁵³

53 2021 m. gegužės mėn. Komisija paskelbė tyrimą⁵⁴, kuriame bandomojo projekto įgyvendinimas iš esmės įvertintas teigiamai. Tačiau tyrime buvo išskirta ir trūkumų, pavyzdžiui:

- valstybių narių ir paslaugų teikėjų dalyvavimas buvo savanoriškas;
- valstybės narės galėjo pačios nuspręsti, kuriuose iš keturių sektorių lengvatos bus taikomos, ir visose aštuoniose valstybėse narėse lengvatos buvo taikomos tik kultūros ir laisvalaikio srityse;

⁵³ Tarybos rekomendacija dėl neįgaliųjų automobilių statymo kortelių su pakeitimais, padarytais 2008 m. kovo 3 d. **Tarybos rekomendacija, 98/376/EB**.

⁵⁴ Europos Komisija, **Study assessing the implementation of the pilot action on the EU Disability Card and associated benefits**, Galutinė ataskaita, 2021 m.

- nebuvo centralizuotos faktinio kortelių naudojimo stebėsenos sistemos, todėl atliekant analizę daugiausia remtasi apklausų metu surinkta informacija;
- teisė gauti kortelę valstybėse narėse skyrėsi, nes jos pačios galėjo nustatyti savo kriterijus.

54 2022 m. lapkričio mėn. Europos Parlamentas paskelbė tyrimą⁵⁵, kuriame aprašoma dabartinė padėtis, susijusi su neįgaliųjų statuso tarpusavio pripažinimu, ir aptariamos kai kurios susijusios Europos Parlamentui pateiktos peticijos. Jame taip pat nagrinėjami kai kurie galimi būdai siekti pažangos tarpusavio pripažinimo srityje imantis tokių veiksmų, kaip bendro pagrindinio negalios vertinimo standarto parengimas (žr. **26–29** dalis).

55 Komisija planuoja iki 2023 m. vasaros parengti poveikio vertinimą, kuriame bus aprašytos skirtingos neįgaliojo kortelės įgyvendinimo galimybės, įskaitant teisės aktą. Remdamasi šiuo vertinimu, Komisija planuoja pateikti oficialų pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto.

56 Manome, kad šios kortelės įgyvendinimas – tai žingsnis siekiant neįgaliųjų tarpusavio pripažinimo, palengvinsiančio laisvą jų judėjimą ES. Tačiau jos veiksmingumas priklausys nuo apibrėžtos taikymo srities ir gali sumažėti dėl galimų skirtumų vertinant negalios kriterijus, kuriuos atrinko skirtingos valstybės narės, atsižvelgiant į jų kompetenciją šioje srityje.

Neįgaliųjų užimtumo srities dokumentų rinkinys – žingsnis teisinga linkme, tačiau vertinti poveikį dar per anksti

57 Neįgaliųjų užimtumo skirtumas ES nuo 2014 m., kai buvo pradėti vertinimai, išliko maždaug tokio pat lygio (žr. **05** dalį). Kad ši padėtis būtų ištaisyta, 2022 m. rugsėjo mėn. Komisija pristatė neįgaliųjų užimtumo srities dokumentų rinkinį⁵⁶, kuris yra viena iš 2021–2030 m. strategijoje numatytų pavyzdinių iniciatyvų. Pranešime teigiama, kad, norint pasiekti Europos socialinių teisių ramstyje nustatytus pagrindinius ES tikslus, reikia didinti neįgaliųjų užimtumo lygį ir mažinti neįgaliųjų užimtumo skirtumą. Atitinkami ES lygmens pagrindiniai tikslai, kurie turi būti pasiekti iki 2030 m., yra asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, skaičių sumažinti bent 15

⁵⁵ Europos Parlamentas, *Disability assessment, mutual recognition and the EU Disability Card*, 2022 m. lapkričio mėn.

⁵⁶ Bendras Komisijos tarnybų ir Neįgaliųjų platformos dokumentas, *Package to improve labour market outcomes of persons with disabilities (Disability Employment Package – “employment package”)*.

milijonų; pasiekti, kad darbą turėtų bent 78 % 20–64 metų amžiaus asmenų; pasiekti, kad mokymuose kasmet dalyvautų bent 60 % visų suaugusiųjų.

58 Siūlomame dokumentų rinkinyje numatytos šešios veiksmų sritys (visos kartu su konkrečiais siektiniais rezultatais (produktais)):

- valstybinių užimtumo ir integracijos tarnybų gebėjimų stiprinimas;
- įdarbinimo perspektyvų skatinimas imantis pozityvių veiksmų ir kova su stereotipais;
- tinkamų sąlygų, atitinkančių neįgaliųjų poreikius darbe, užtikrinimas;
- neįgaliųjų išlaikymas darbo rinkoje;
- profesinės rehabilitacijos sistemų taikymas ligų ar nelaimingų atsitikimų atveju;
- kokybiškų darbo vietų globojamojo užimtumo srityje ir būdų patekti į atvirą darbo rinką paieška.

59 Tačiau iki 2023 m. vasario mėn. pabaigos Komisija priėmė tik valstybinių užimtumo tarnybų stiprinimo priemonių rinkinį, kuriuo siekiama gerinti neįgaliųjų darbo rinkos rezultatus. Komisija tikisi, kad kiti produktai bus parengti 2023 m. Komisija taip pat prašo valstybių narių 2021–2030 m. strategijoje nustatyti tikslus, kad būtų sumažintas asmenų su negalia ir be jos užimtumo skirtumas.

60 Manome, kad neįgaliųjų užimtumo srities dokumentų rinkinys yra žingsnis teisinga linkme, kuris galėtų padėti spręsti nuolatinio neįgaliųjų užimtumo skirtumo klausimą. Tačiau iki kiti produktai bus parengti ir pradėti taikyti praktiškai, negalima įvertinti galimo rinkinio poveikio užimtumo skirtumui.

Pavyzdžio rodymas: ES institucijos, kaip darbdavės, ryžtingai siekia skatinti neįgaliųjų įtrauktį, tačiau rezultatai yra riboti

61 2021–2030 m. strategijoje Komisija pareiškė įsipareigojanti rodyti pavyzdį dėl neįgaliųjų lygybės ir paragino taip pat elgtis kitas ES institucijas. Šiuo tikslu ji įtraukė pavyzdinę iniciatyvą, susijusią su atnaujinta žmogiškųjų išteklių strategija; ši strategija buvo priimta 2022 m. balandžio mėn.⁵⁷

⁵⁷ Communication to the Commission – A new Human Resources Strategy for the Commission, [C\(2022\) 2229](#).

62 ES institucijų darbuotojai yra iš visų 27 valstybių narių, o jų įdarbinimo taisyklės reglamentuojamos ES pareigūnų ir kitų tarnautojų tarnybos nuostatais⁵⁸. Be to, ES institucijos gali sukurti savo negalios pripažinimo sistemą.

63 Siekdami gauti papildomos informacijos apie priemones, kurių Komisija ir kai kurios kitos ES institucijos imasi neįgalųjų lygybei skatinti, paprašėme šių institucijų užpildyti klausimyną, apimantį įvairias galimų veiksmų sritis (žr. 22 dalį).

64 Remiantis pateiktais atsakymais, visose apklausoje dalyvavusiose ES institucijose taikomos nuolatinės priemonės, kuriomis siekiama užtikrinti, kad jų pastatai būtų prieinami neįgaliesiems visuomenės nariams ir darbuotojams. Naujų pastatų atveju institucijos į prieinamumą atsižvelgė planavimo etape. Prieinamumo problemos dažnesnės senesniuose pastatuose; pavyzdžiui, pastatuose Briuselyje, kurie įsigijimo metu atitiko atitinkamus Belgijos teisės aktus, dabar reikia atlikti daugiau darbų, kad jie atitiktų ES prieinamumo standartus. Skaitmeninio prieinamumo srityje visos penkios apklausoje dalyvavusios ES institucijos imasi veiksmų, kad jų skaitmeninė aplinka taptų prieinamesnė, pasitelkdamos veiksmų planus ar įvairias kitas iniciatyvas.

65 Trys iš penkių apklausoje dalyvavusių institucijų (Taryba, Komisija ir Audito Rūmai) nurodė, kad duomenų apie neįgaliuosius darbuotojus stygius yra viena iš didžiausių kliūčių, trukdančių darbuotojams užtikrinti geras darbo sąlygas. Visų pirma pagal įdarbinimui ES institucijose taikomas taisyklės žmogiškųjų išteklių skyriai nėra informuojami apie darbuotojų negalią, nebent atitinkamas darbuotojas savanoriškai pateikia jiems šią informaciją. Be to, visiems pateiktiems duomenims taikomos duomenų apsaugos taisyklės.

66 Nustatėme, kad ES institucijos galėjo surinkti duomenis apie prašymų dėl tinkamų sąlygų, atitinkančių neįgalųjų poreikius, sudarymo skaičių. Tačiau šie prašymai neleidžia susidaryti išsamaus vaizdo apie institucijose dirbančių neįgalųjų skaičių, nes ne visi neįgalieji prašo sudaryti tinkamas sąlygas. Tinkamas poreikius atitinkančias sąlygas taip pat gali būti prašoma sudaryti dėl laikinų sveikatos problemų. Siekdamos įveikti šį sunkumą, dvi iš penkių apklausoje dalyvavusių institucijų (Taryba ir Komisija) jau atliko savanoriškas darbuotojų apklausas, o dar dvi (Parlamentas ir Audito Rūmai) planavo tai padaryti artimiausiu metu. Komisija apklausė savo ir vykdomųjų įstaigų bei Europos išorės veiksmų tarnybos darbuotojus ir gavo apie 10 000 atsakymų (atitinkančių 22 % atsakymų). 4,4 % respondentų manė turintys negalią, o 6,4 % teigė, kad jie rūpinasi neįgaliaisiais⁵⁹.

⁵⁸ Reglamentas Nr. 31 (EEB), 11 (EAEB).

⁵⁹ Europos Komisija, *Survey on diversity, inclusion and respect at the workplace, rezultatu ataskaita* (apklausa atlikta 2021 m. kovo mėn.).

67 Visose apklausoje dalyvavusiose ES institucijose 2022 m. iš viso dirbo apie 4 000 stažuotojų, tačiau neįgaliųjų stažuotojų skaičius nežinomas. Iš mūsų atliktos analizės taip pat matyti, kad trys iš penkių apklausoje dalyvavusių institucijų įgyvendina pozityvių veiksmų programą (priemonės, skirtas konkrečioms grupėms, siekiant sumažinti nepalankias sąlygas, su kuriomis jos susiduria konkuruodamos su kitais pretendентаis), o dar viena institucija svarsto galimybę nustatyti tokią programą (žr. **3 lentelę**). Tačiau taip pat nustatėme, kad šios pozityvių veiksmų programos iš esmės buvo skirtos stažuotojams. Neįgalieji stažuotojai taip pat gali dalyvauti atvirose stažuotojų programose. Šiuo metu tik viena institucija (Parlamentas) įgyvendina pozityvių veiksmų programą, skirtą sutartininkams.

3 lentelė. Pozityvių veiksmų programos ir susiję tikslai penkiose ES institucijose

Institucija	Neįgaliųjų stažuotojų skaičius (per metus)	Neįgaliųjų sutartininkų skaičius
Europos Parlamentas	Apie 30 (apie 15 du kartus per metus)	2022 m. lėšų buvo numatyta septyniems neįgaliesiems (įdarbinti šeši)
Europos Sąjungos Taryba	Šeši (trys, du kartus per metus)	Svarstomas veiksmų planas
Europos Komisija	Veiksmų plano nėra	Veiksmų plano nėra
Europos Sąjungos Teisingumo Teismas	Svarstomas veiksmų planas	Veiksmų plano nėra
Europos Audito Rūmai	Bent vienas per metus	Veiksmų plano nėra

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis audito darbu.

68 ES institucijos įdarbina nuolatinius darbuotojus, laimėjusius Europos personalo atrankos tarnybos (EPSO) organizuojamus konkursus. Gavusi prašymą, EPSO neįgaliesiems kandidatams užtikrina jų poreikius atitinkančias tinkamas sąlygas, remdamasi medicinos pažyma arba specialisto išvada. Laimėję kandidatai įtraukiami į nuolatinių pareigybių rezervo sąrašus. Tačiau EPSO nestebi, ar laimėję neįgalieji kandidatai iš tikrųjų įdarbinami ES institucijose, nes įdarbinimo etapas neįeina į EPSO įgaliojimus.

69 Europos Parlamento Biudžeto kontrolės komitetas klausė ES institucijų ir įstaigų apie neįgaliųjų įdarbinimą, o tai rodo ataskaitų teikimo poreikį⁶⁰. Apklaustos metu ES institucijos nepateikė mums palyginamų duomenų apie neįgaliųjų įdarbinimą. Jos nelygina savo vidaus duomenų su palyginama ES lygmens informacija.

Komisija turi nedaug duomenų apie tai, kiek ES lėšų skiriama neįgaliųjų rėmimo priemonėms

70 Dėl numatyto ES finansavimo, įskaitant laikinas paramos priemones (CRII / CRII+ ir REACT-EU), vertiname, ar:

- stebėseną leido nustatyti, kaip ES finansavimas padeda gerinti neįgaliųjų gyvenimą;
- buvo galima nustatyti ES lėšas, skirtas neįgaliesiems;
- horizontalioji reikiama sąlyga, susijusi su Konvencijos įgyvendinimu, ir Europos semestro rekomendacijos padėjo geriau tenkinti neįgaliųjų poreikius.

Abiejų programų laikotarpių stebėsenos sistema neleidžia įvertinti, ar ES finansavimas padeda gerinti neįgaliųjų padėtį

71 Komisija neturi informacijos apie faktinį finansavimą, skirtą neįgaliesiems palankiems konkrečioms veiksmams, nes nėra atitinkamos išlaidų kategorijos. Nustatėme, kad taip yra ir ESF, ir ES neatidėliotinų priemonių (CRII / CRII+ ir REACT-EU) atveju ir tai nepasikeis 2021–2027 m. programos laikotarpiu.

72 ES teisės aktuose numatytas bendras produkto rodiklis, susijęs su „neįgaliaisiais dalyviais“⁶¹. Valstybės narės kasmet privalo pranešti apie šį rodiklį. 2014–2020 m. programos laikotarpiu valstybės narės neprivalėjo nustatyti tikslų, kiek neįgaliųjų dalyvių jos ketina pasiekti. Jos neprivalės to daryti ir 2021–2027 m. programos laikotarpiu.

⁶⁰ Pavyzdžiui, *2021 Discharge Questionnaire to the European Court of Justice*, 22 klausimas.

⁶¹ Reglamentas (ES) Nr. 1304/2013 ir Reglamentas (ES) 2021/1057.

73 Šis rodiklis leidžia įvertinti ES parama pasinaudojusių neįgaliųjų skaičių. Tačiau Komisija negali nustatyti, kiek ES lėšų buvo skirta neįgaliesiems. Šiai tikslinei grupei taikomas bendras rezultato rodiklis nebuvo nustatytas. Todėl stebėsenos sistema nesuteiks reikiamos informacijos apie tai, ar valstybės narės dėjo pakankamai pastangų, kad pasiektų neįgaliuosius.

74 2014–2020 m. programos laikotarpiu iš ESF pagal 8 (Tvaraus ir kokybiško užimtumo skatinimas ir darbo jėgos judumo rėmimas), 9 (Socialinės įtraukties skatinimas, kova su skurdu ir diskriminacija) ir 10 (Investavimas į švietimą, mokymą ir profesinį mokymą siekiant lavinti įgūdžius ir skatinti mokymąsi visą gyvenimą) teminius tikslus valstybėms narėms buvo skirta iš viso 100 milijardų eurų. Neįgaliųjų rėmimo priemonės galėjo būti finansuojamos pagal visus tris teminius tikslus, tačiau konkrečių duomenų apie tokių priemonių finansavimą nėra.

75 Yra daugiau informacijos apie tai, kiek neįgaliųjų pasinaudojo ESF parama 2014–2020 m. programos laikotarpiu. Pagal bendrą produkto rodiklį „neįgalieji dalyviai,“ iki 2021 m. pabaigos ESF priemonėse dalyvavo iš viso 3,6 milijono neįgaliųjų visoje ES⁶².

[2 langelyje](#) pateikiama išsamesnė informacija apie keturias aplankytas valstybes nares.

2 langelis

Aplankytose valstybėse narėse vykdomų neįgaliesiems skirtų ESF programų pavyzdžiai (po vieną iš kiekvienos valstybės narės)

Nyderlandai: aktyvi įtrauktis siekiant didinti užimtumo galimybes, siekiant kovoti su jaunimo nedarbu ir didinti visų asmenų, kurie negali lengvai patekti į darbo rinką, įskaitant neįgaliuosius, įsidarbinimo galimybes. Neįgalieji dalyviai: 225 126.

Ispanija: integracijos būdai, siekiant padėti neįgaliesiems patekti į darbo rinką, taip pat subsidijuojamos socialinio draudimo įmokos, teikiamos per specialiai pritaikytus užimtumo centrus. Neįgalieji dalyviai (socialinės įtraukties veiksmų programa): 421 063.

Švedija: įtrauktis į švietimo sistemą ir darbo rinką, įgūdžių ir kvalifikacijos įgijimas visiems, kurie negali lengvai patekti į darbo rinką, įskaitant neįgaliuosius. Neįgalieji dalyviai: 50 287.

Rumunija: su neįgaliaisiais susijusios priemonės apėmė deinstitutionalizavimą, pagalbinių prietaisų suteikimą, mokymą ir užimtumą. Neįgalieji dalyviai (žmogiškojo kapitalo veiksmų programa): 13 670.

⁶² *Europos struktūriniai ir investicijų fondai, 2014–2020 m. laikotarpio metinių programos įgyvendinimo ataskaitų suvestinė ataskaita (2022 m.), COM(2023) 39.*

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis audito darbu ir Atvirųjų duomenų platforma <https://cohesiondata.ec.europa.eu/> (2023 m. vasario mėn. duomenimis).

76 Reaguodama į 2020 m. kovo mėn. prasidėjusią COVID-19 pandemiją, Komisija nustatė priemones, kuriomis siekiama padidinti finansavimo lankstumą (CRII, po to CRII+) ⁶³, ir skyrė papildomą finansavimą 2014–2020 m. programoms (REACT-EU) ⁶⁴ pagal „NextGenerationEU“ ⁶⁵. Komisijos vidaus gairėse valstybėms narėms dėl neatidėliotino finansavimo naudojimo neįgalieji minimi kaip vienas iš finansuotųjų intervencinių veikslių pavyzdžių. Tačiau, nors pandemija neįgaliesiems padarė neproporcingai didelį poveikį (žr. pavyzdžius **3 langelyje**), jie nurodomi tik kaip viena iš pažeidžiamųjų (nepalankioje padėtyje esančių) grupių.

3 langelis

Problemų, su kuriomis neįgalieji susidūrė COVID-19 pandemijos metu aplankytose valstybėse narėse, pavyzdžiai

Nyderlanduose didžiausią neigiamą poveikį neįgaliesiems padarė sprendimas neleisti lankytojams patekti į globos namus ir įstaigas ir uždaryti suaugusiųjų ir neįgaliųjų vaikų dienos centrus.

Ispanijoje dėl pandemijos buvo apribotas daugelio socialinių, švietimo ir užimtumo pagalbos paslaugų teikimas neįgaliesiems, į kuriuos ne visada buvo atsižvelgta planuojant kovos su pandemija priemones.

Švedijoje COVID-19 pandemijos metu nebuvo visos šalies mastu įvestas judėjimo suvaržymas, tačiau tam tikrose apygardose ir (arba) savivaldybėse buvo įvestos lokaliai izoliavimo priemonės. Dėl to kartais buvo apribotos neįgaliųjų galimybės naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis ir užsiimti kasdiene veikla.

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis audito darbu.

⁶³ Reglamentas (ES) 2020/460.

⁶⁴ Reglamentas (ES) 2020/2221.

⁶⁵ Reglamentas (ES) 2020/2094.

77 Komisija per Europos semestrą įvertino COVID-19 pandemijos poveikį neįgaliesiems vėlesniu pandemijos laikotarpiu (2021 m.). Komisijos apibendrinamojoje ataskaitoje⁶⁶ išskirtos kelios problemos:

- neproporcingai daug mirčių, palyginti su negalios neturinčiais asmenimis, nors buvo labai mažai suskirstytų duomenų apie neįgaliųjų mirties nuo COVID-19 atvejus;
- neįgaliųjų izoliavimas ir atskyrimas globos įstaigose dėl COVID-19 apribojimų, uždraudus lankyti ir nutraukus veiklą, kartu tai paveikė ir bendruomenėje gyvenančius neįgaliuosius;
- ribotos galimybės naudotis sveikatos priežiūros, abilitacijos ir reabilitacijos paslaugomis dėl daugelio „neesminių“ paslaugų uždarymo;
- daugeliu atvejų sustabdytas arba apribotas socialinių paslaugų ir paramos teikimas;
- internetinis mokymasis galėjo sukelti ypatingų sunkumų neįgaliesiems vaikams.

Horizontaliosios reikiamos sąlygos ir Europos semestro rekomendacijų dėl 2021–2027 m. neįgaliesiems skirtų priemonių finansavimo poveikis gali būti ribotas

Iškyla rizika, kad horizontaliosios reikiamos sąlygos poveikis bus ribotas

78 Kaip ir 2014–2020 m. programos laikotarpiu, į 2021–2027 m. Bendrųjų nuostatų reglamentą (BNR)⁶⁷ įtrauktos išankstinės sąlygos, kurios turi būti įvykdytos ES bendrai finansuojamoms programoms. Jos žinomos kaip reikiamos sąlygos ir gali būti horizontalios (taikomos visiems konkrečioms tikslams) arba teminės. Viena iš horizontaliųjų reikiamų sąlygų (HRS) susijusi su Konvencijos įgyvendinimu ir taikymu, susiejanti atitinkamą ES finansavimą ir Konvenciją.

⁶⁶ Europos Komisija, *COVID-19 and people with disabilities in Europe – Assessing the impact of the crisis and informing disability-inclusive next steps*, 2021 m.

⁶⁷ Reglamentas (ES) 2021/1060.

79 Konkrečia HRS reikalaujama, kad valstybės narės įdiegtų nacionalinę sistemą, skirtą Konvencijos įgyvendinimui užtikrinti; ją sudaro:

- tikslai su išmatuojamais siekiniais, duomenų rinkimo ir stebėsenos mechanizmai;
- tvarka, kuria užtikrinama, kad prieinamumo politika, teisės aktai ir standartai būtų tinkamai atspindėti rengiant ir įgyvendinant programas, ir
- tvarka, pagal kurią stebėsenos komitetui pranešama apie atvejus, kai ES fondais remiamais veiksmais nesilaikoma Konvencijos, ir apie su Konvencija susijusius skundus, pateiktus laikantis tvarkos, nustatytos pagal BNR 69 straipsnio 7 dalį.

80 HRS turi būti nuolat vykdoma visą 2021–2027 m. programos laikotarpį, priešingu atveju Komisija neatlygins išlaidų, susijusių su atitinkamu konkrečiu tikslu. Tai pažanga, palyginti su 2014–2020 m. programos laikotarpiu⁶⁸, kai pagal atitinkamą būtiną sąlygą (*ex ante* sąlyga) buvo reikalaujama tik pakankamų administracinių gebėjimų įgyvendinti ir taikyti Konvenciją, o Komisija tik patikrino, ar būtiną sąlygą įvykdė programos laikotarpio pradžioje.

81 Tačiau atkreipėme dėmesį į tai, kad Komisija, vertindama HRS atitiktį, apsiribojo patikrinimu, ar nacionalinėse strategijose arba veiksmų planuose nustatyti išmatuojami tikslai. Komisija teisiškai neįpareigota stebėti, ar tikslai iš tikrųjų pasiekti. Tai reiškia, kad ši HRS yra administracinis reikalavimas, kad būtų galima gauti ES finansavimą, o ne priemonė užtikrinti, kad finansavimas būtų tikslingesnis.

Europos semestro rekomendacijose neįgaliesiems skiriama labai nedaug dėmesio

82 Pagal 2021–2027 m. programos laikotarpio taisykles⁶⁹ reikalaujama, kad valstybės narės pirmenybę teiktų pirmenybę teiktų per Europos semestrą nustatytiems uždaviniams ir jiems spręsti skirtų tinkamų išteklių. Tačiau šis reikalavimas yra nelabai aktualus, kiek tai susiję su neįgalųjų rėmimo priemonių ES finansavimu.

⁶⁸ Reglamentas (ES) Nr. 1303/2013.

⁶⁹ Reglamentas (ES) 2021/1057.

83 Iš mūsų atliktos analizės matyti, kad komunikate „2022 m. Europos semestras. Pavasario dokumentų rinkinys“ neįgalieji paminėti tik du kartus – kalbant apie neproporcingai COVID-19 paveiktas grupes ir apie dalyvavimo darbo rinkoje didinimą. Neįgalieji nebuvo aiškiai paminėti ir nė vienoje iš 2020 m. ar 2022 m. konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų (KŠSR), suformuluotų per Europos semestrą, nepaisant neproporcingo COVID-19 poveikio šiai grupei. 2020 m. KŠSR neminimos nepalankioje padėtyje esančios grupės (jos galėtų apimti ir neįgaliuosius). Tik keturių valstybių narių atveju į 2022 m. KŠSR buvo įtraukta rekomendacija dėl nepalankioje padėtyje esančių grupių. Kartu 26 iš 27 valstybių narių buvo pateikta vienoda rekomendacija dėl pažeidžiamų grupių, susijusi su energijos kainų šuoliais.

84 Atlikdami analizę taip pat nustatėme, kad nuorodos į neįgaliuosius šalių ataskaitose dažniausiai buvo labai plačios ir bendro pobūdžio, pavyzdžiui, kalbama apie neįgaliųjų užimtumo skirtumą ar skurdo riziką ir būtinybę imtis veiksmų. Keturių aplankytų valstybių narių nacionalinėse reformų programose buvo paminėti planuojami veiksmai neįgaliųjų padėčiai gerinti, tačiau nevienodu mastu. Keturių aplankytų valstybių narių partnerystės sutartyse ir programų projektuose pateiktos nuorodos į neįgaliuosius iš esmės atitiko per Europos semestrą nustatytas problemas. Todėl Komisijos pastabose dėl 2021–2027 m. partnerystės sutarčių ir programų daugiausia kalbama apie horizontaliųjų nediskriminavimo ir prieinamumo principų įtraukimą.

85 2021–2027 m. programos laikotarpiu iš keturių audito metu aplankytų valstybių narių tik Rumunija numatė specialų prioritetą, susijusį neįgaliaisiais. Jos 2021–2027 m. įtraukties programos projekte numatyti veiksmai daugiausia skirti neįgaliesiems teikiamoms paslaugoms gerinti, taip pat pagalbinėms technologijoms, sprendimų priėmimo paslaugoms ir užimtumo veiksams. Švedijoje ESF+ nacionalinė programa skirta darbo ieškantiems asmenims, kurie negali lengvai patekti į darbo rinką, įskaitant neįgaliuosius. Nyderlandai ir Ispanija toliau įgyvendins neįgaliųjų rėmimo priemones, panašias į 2014–2020 m. programos laikotarpio priemones.

Išvados ir rekomendacijos

86 Apskritai darome išvadą, kad praktinis ES veiksmų poveikis neįgaliųjų padėčiai valstybėse narėse buvo nedidelis. Pastaraisiais metais visoje ES neįgaliųjų užimtumo skirtumas arba neįgaliųjų skurdo rizika – du iš pagrindinių ES lygmeniu prieinamų lygybės rodiklių, iš esmės nepagerėjo.

87 Kalbant apie turimus duomenis apie negalią turinčius asmenis, nustatėme, kad skirtingi valstybių narių (ir regionų) negalios būklės vertinimo kriterijai yra pagrindinė problema, trukdanti Komisijai susidaryti išsamų vaizdą (žr. 26 dalį).

88 Negalios vertinimas priklauso nuo to, kaip kriterijus aiškina ir taiko valstybių narių centrinės ar decentralizuotos institucijos. ES lygmeniu vieninteliai palyginami duomenys apie neįgaliųjų padėtį grindžiami apklausomis, kuriose dalyviai patys nurodo turintys negalią. Šiose apklausoje nustatėme trūkumų, susijusių su detalumu, aprėptimi ir dažnumu. Todėl šiuos duomenis ne visada galima sutikrinti su valstybių narių surinktais administraciniais duomenimis, o tai apsunkina tarpvalstybinius palyginimus ES. Šie duomenų skirtumai gali pakenkti negalios statuso tarpusavio pripažinimui visoje ES. Todėl į kitą valstybę narę keliaujantys arba dėl darbo, studijų ar kitų priežasčių persikeliantys neįgalieji gali susidurti su didesne administracine našta nei tos valstybės narės piliečiai. Komisija šioje srityje nustatė ES politiką, siekdama apsaugoti neįgaliųjų teises. Aukštos kokybės ir palyginama valstybių narių informacija yra labai svarbi stebint ES politiką, kuria užtikrinamos lygios neįgaliųjų (žr. 26–34 dalis). Todėl rekomenduojame:

1 rekomendacija. Rinkti daugiau palyginamų duomenų visoje ES

Komisija turėtų gauti daugiau palyginamų duomenų apie neįgaliųjų padėtį aprėpties, detalumo ir dažnumo atžvilgiu, nes tai yra vienas iš ES politikos, kuria siekiama užtikrinti lygias neįgaliųjų teises, poveikio ir veiksmingumo vertinimo pagrindų.

Tikslinė įgyvendinimo data: iki 2025 m. pabaigos

89 2010 m. Komisija paskelbė 2010–2020 m. Europos strategiją dėl negalios, kurios tikslas – užtikrinti neįgaliųjų socialinę įtrauktį bei gerovę ir sudaryti jiems sąlygas visapusiškai naudotis savo teisėmis. Šioje strategijoje kai kurios JT neįgaliųjų teisių konvencijos nuostatos pritaikytos prie ES aplinkybių ir pasiūlyti veiksmai neįgaliesiems remti aštuoniose prioritetinėse srityse: prieinamumo, dalyvavimo, lygybės, užimtumo, švietimo, socialinės apsaugos, sveikatos ir išorės veiksmų (žr. 40 dalį).

90 2021–2030 m. ES strategija dėl negalios siekiama pašalinti daugumą ankstesnės strategijos trūkumų. Nustatėme, kad ji atitinka Konvenciją ir į ją įtraukta naujų veiksmų, įskaitant septynias pavyzdines iniciatyvas. Tačiau tik pusės veiksmų atveju nurodyta užbaigimo data, o tai gali turėti įtakos faktinio įgyvendinimo stebėsenai. Be to, kai kurie pagrindiniai klausimai, kurie bent iš dalies priklauso Komisijos kompetencijai, vis dar neišspręsti. Ryšys tarp 2021–2030 m. strategijos ir ES finansavimo vis dar silpnas, ir Komisija dar neperžiūrėjo visų atitinkamų ES teisės aktų, kad įvertintų atitiktį Konvencijai. Delsimas priimti Vienodo požiūrio direktyvą ir lėtas Europos prieinamumo akto perkėlimas į valstybių narių nacionalinę teisę trukdo siekti pažangos įgyvendinant pagrindinius 2021–2030 m. strategijos elementus (žr. **41–50** dalis). Todėl rekomenduojame:

2 rekomendacija. Daryti pažangą peržiūrint ir priimant atitinkamus ES teisės aktus, kad būtų užtikrinta atitiktis Konvencijai

Komisija turėtų:

- a) palaipsniui peržiūrėti su 2021–2030 m. strategija susijusius ES teisės aktus, siekiant įvertinti jų atitiktį Konvencijai;
- b) imtis tinkamų priemonių, skirtų Tarybai remti priimant Vienodo požiūrio direktyvą.

Tikslinė įgyvendinimo data: iki 2030 m. pabaigos (dabartinės strategijos pabaigos) – atitinkamų su Konvencija susijusių ES teisės aktų peržiūrai; iki 2024 m. pabaigos – priemonėms, susijusioms su Vienodo požiūrio direktyvos priėmimu

91 Siekiant padėti spręsti neįgaliųjų užimtumo skirtumo klausimą, 2021–2030 m. strategijoje paskelbtos kelios priemonės, įtrauktos į neįgaliųjų užimtumo srities dokumentų rinkinį, tačiau jų poveikio dar negalima įvertinti. Be to, siekiant negalios statuso tarpusavio pripažinimo visoje ES, 2021–2030 m. strategijoje siūloma įdiegti Europos neįgaliojo kortelę. Tačiau jos veiksmingumas priklausys nuo apibrėžtos taikymo srities. Negalios statuso tarpusavio pripažinimas prisidėtų prie negalią turinčių asmenų judėjimo be kliūčių visoje ES (žr. **52–60** dalis). Todėl rekomenduojame:

3 rekomendacija. Siekti negalios statuso tarpusavio pripažinimo

Komisija kartu su valstybėmis narėmis turėtų dėti pastangas, kad būtų užtikrintas negalios statuso tarpusavio pripažinimas ES (trumpalaikio buvimo ES valstybėse narėse atveju), atsižvelgiant į subsidiarumo ir proporcingumo principus.

Tikslinė įgyvendinimo data: iki 2025 m. pabaigos

92 Komisija ryžtingai įsipareigojo rodyti pavyzdį prieinamumo ir neįgaliųjų užimtumo srityse. Ji paragino kitas ES institucijas dėti panašias pastangas. Tačiau kol kas turimi duomenys neleidžia įvertinti, ar ES institucijos pasiekė savo plataus užmojo tikslus, susijusius su neįgaliųjų įtrauktimi į darbo jėgos išteklius (žr. 61–69 dalis). Todėl rekomenduojame:

4 rekomendacija. Vertinti ES institucijose įdarbinant neįgaliuosius padarytą pažangą ir apie ją pranešti

ES institucijos turėtų rodyti pavyzdį ir:

- a) vertinti pažangą, padarytą įtraukiant neįgaliuosius į savo darbo jėgos išteklius;
- b) reguliariai (pageidautina kas dvejus metus) teikti pažangos ataskaitas, visapusiškai laikydamosi duomenų apsaugos taisyklių, lygindamos savo duomenis su ES lygmeniu, o kai įmanoma – ir valstybių narių lygmeniu turima palyginama informacija.

Tikslinė įgyvendinimo data: iki 2025 m. pabaigos

93 Nei 2014–2020 m., nei 2021–2027 m. ES finansavimo sistemoje nenumatyta speciali išlaidų kategorija, susijusi su parama neįgaliesiems. Tai taip pat reiškia, kad Komisijos stebėsenos sistema nėra pritaikyta teikti informaciją apie tai, koku mastu ES finansavimas padeda pagerinti neįgaliųjų padėtį. Abiem laikotarpiais, tikrintais šio audito metu, ES teisės aktuose numatytas bendras produkto rodiklis, susijęs su „neįgaliaisiais dalyviais“. Tačiau nėra bendro rezultato rodiklio, kuris parodytų, kaip ES finansavimas padėjo pagerinti neįgaliųjų padėtį (žr. 71–77 dalis).

94 Programuodamos 2021–2027 m. sanglaudos politikos fondus, valstybės narės turi įvykdyti reikalavimus, pavyzdžiui, horizontaliąją reikiamą sąlygą dėl Konvencijos įgyvendinimo ir Europos semestro rekomendacijas. Nustatėme, kad abiejų priemonių poveikis tikslingesniai ES finansavimo nukreipimui neįgalųjų poreikiams patenkinti aplankytose valstybėse narėse gali būti nedidelis dėl joms skiriamo nepakankamo dėmesio (žr. **78–85** dalis).

Šią ataskaitą priėmė Audito Rūmų narės Annemie Turtelboom vadovaujama II kolegija 2023 m. birželio 28 d. Liuksemburge įvykusiame posėdyje.

Audito Rūmų vardu

Pirmininkas
Tony Murphy

Priedas

2021–2030 m. strategijoje numatytos pavyzdinės iniciatyvos ir jų įgyvendinimo padėtis

	Pavyzdinė iniciatyva	Terminas	Įgyvendinimo padėtis
1	Įsteigti Europos išteklių centrą „AccessibleEU“ siekiant padidinti prieinamumo politikos nuoseklumą ir palengvinti prieigą prie atitinkamų žinių.	2022	Komisija pasirašė sutartį dėl „AccessibleEU“ centro, kuris inicijavo parengiamąjį darbą ir surengė keletą pristatymų ir renginių. Komisija taip pat konsultuojasi dėl standartizavimo įgaliojimo parengti gaminių ir paslaugų standartus siekiant įgyvendinti Europos prieinamumo aktą projekto.
2	Pasiūlyti sukurti Europos neįgaliojo kortelę, kuri būtų pripažįstama visose valstybėse narėse.	2023	Komisija pradėjo diskusijas šiuo klausimu su valstybėmis narėmis ir pilietinės visuomenės organizacijomis. Šis veiksmas įtrauktas į Komisijos 2023 m. darbo programą kaip pasiūlymas dėl teisėkūros procedūra priimamo akto.
3	Paskelbti gaires, valstybėms narėms rekomenduojant savarankiško gyvenimo ir neįgaliųjų įtraukties bendruomenėje skatinimo būdus.	2023	Komisija atlieka parengiamąjį darbą, įskaitant konsultacijas su valstybėmis narėmis ir atitinkamomis organizacijomis, atstovaujančiomis neįgaliesiems.
4	Pateikti Europos pažangių socialinių paslaugų neįgaliesiems kokybės sistemą.	2024	Turi prasidėti.

	Pavyzdinė iniciatyva	Terminas	Įgyvendinimo padėtis
5	Pateikti dokumentų rinkinį, skirtą neįgaliųjų darbo rinkos rezultatams gerinti, kuris padės valstybėms narėms įgyvendinti užimtumo gaires per Europos semestrą.	2022	Įgyvendinta. Buvo paskelbtas neįgaliųjų užimtumo srities dokumentų rinkinys.
6	Įsteigti Neįgaliųjų platformą, kurioje dalyvaus nacionaliniai Konvencijos ryšių centrai, neįgaliesiems atstovaujanti organizacijos ir Komisija, siekiant remti 2021–2030 m. strategijos ir nacionalinių strategijų dėl negalios įgyvendinimą.	2021	Įgyvendinta. Neįgaliųjų platforma buvo sukurta 2021 m. spalio mėn., pirmasis posėdis įvyko 2021 m. gruodžio 15 d.
7	Priimti atnaujintą Komisijos žmogiškųjų išteklių strategiją, į kurią bus įtraukti veiksmai, skirti įvairovei ir neįgaliųjų įtraukčiai skatinti.	2022	Įgyvendinta. Strategija buvo paskelbta 2020 m. balandžio mėn.

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis Komisijos stebėsenos sistema.

Santrumpos

CRII/CRII+: Atsako į koronaviruso grėsmę investicijų iniciatyva

ENF: Europos neįgaliųjų forumas

EPSO: Europos personalo atrankos tarnyba

ESF: Europos socialinis fondas

ESF+: „Europos socialinis fondas +“

EUROFOUND: Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas

FRA: Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra

HRS: horizontalioji reikiama sąlyga

KŠSR: konkrečiai šaliai skirta rekomendacija

REACT-EU: Sanglaudai ir Europos teritorijoms skirta ekonomikos gaivinimo pagalbos iniciatyva

Terminų žodynelis

Abilitacija: procesas, kurio metu padedama neįgaliesiems įgyti ar gerinti kasdienio gyvenimo įgūdžius ir funkcionavimą.

Darnaus vystymosi tikslai: 2015 m. JT priėmė Darnaus vystymosi darbotvarkę iki 2030 m., vėliau ją ratifikavo visos ES valstybės narės. Į darnaus vystymosi tikslus aiškiai įtrauktos nuostatos dėl neįgaliųjų (4 tikslas dėl švietimo, 8 tikslas dėl ekonomikos augimo ir užimtumo, 10 tikslas dėl lygybės, 11 tikslas dėl gyvenamųjų vietovių prieinamumo ir 17 tikslas dėl duomenų rinkimo). Kituose tiksluose daroma nuoroda į pažeidžiamoje padėtyje esančius asmenis – ši sąvoka apima ir neįgaliuosius.

Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas: ES agentūra, teikianti informaciją, konsultacijas ir ekspertines žinias socialiniais, užimtumo ir su darbu susijusiais klausimais.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra: ES agentūra, sauganti ES pagrindinių teisių chartijoje įtvirtintas teises, vertybes ir laisves.

Europos semestras: metinis ciklas, kuriuo suteikiamas pagrindas koordinuoti ES valstybių narių ekonominę politiką ir vykdyti pažangos stebėseną.

Europos socialinių teisių ramstis: naujų ir veiksmingesnių socialinių teisių užtikrinimo ES piliečiams sistema.

Išdirbio rodiklis: išmatuojamas kintamasis, kuriuo suteikiama informacija projekto produktams ar pasiekimams vertinti.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencija: 2007 m. ES pasirašė Konvenciją, ši įsigaliojo 2011 m. sausio mėn. Konvencija yra tarptautinė teisiškai privaloma priemonė, kuria nustatomi minimalieji neįgaliųjų teisių standartai. 22 valstybės narės iš 27 taip pat yra ratifikavusios Konvencijos fakultatyvų protokolą, kuriuo nustatomas individualių skundų nagrinėjimo mechanizmas. Pati ES jo neratifikavo.

Konkrečiai šaliai skirtos rekomendacijos: metinės gairės, kurias Komisija per Europos semestrą teikia atskiroms valstybėms narėms dėl jų makroekonominės, biudžeto ir struktūrinės politikos.

Rezultato rodiklis: vertės, naudojamos remiamų projektų sukurtiems rezultatams arba veiksmų programos lygmeniu pasiektiems rezultatams matuoti.

Veiksmų programa: ES finansuojamų sanglaudos projektų įgyvendinimo nustatytu laikotarpiu programa, atspindinti Komisijos ir atskirų valstybių narių sudarytose partnerystės sutartyse nustatytus prioritetus ir tikslus.

Europos Parlamento, Europos Sąjungos Tarybos, Europos Komisijos ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo atsakymai

<https://www.eca.europa.eu/lt/publications/sr-2023-20>

Chronologija

<https://www.eca.europa.eu/lt/publications/sr-2023-20>

Audito grupė

Audito Rūmų specialiosiose ataskaitose pateikiami Audito Rūmų atliktų auditų, susijusių su įvairių sričių ES politika ir programomis arba su konkrečių biudžeto sričių valdymo temomis, rezultatai. Audito Rūmai audito užduotis atrenka ir parengia taip, kad jos turėtų kuo didesnį poveikį, atsižvelgdami į neveiksmingumo ar neatitikties teisės aktams riziką, susijusių pajamų ar išlaidų lygį, būsimus pokyčius ir politinį bei viešąjį interesą.

Šį veiklos auditą atliko Audito Rūmų narės Annemie Turtelboom vadovaujama II audito kolegija „Investicijos sanglaudai, augimui įtraukčiai“. Auditui vadovavo Audito Rūmų narys Stef Blok, jam padėjo kabineto vadovas Johan Adrian Lok ir kabineto atašė Laurence Szwajkajzer, pagrindiniai vadybininkai Pietro Puricella ir Maria Eulàlia Reverté I Casas, užduoties vadovė Aleksandra Klis-Lemieszonek, užduoties vadovės pavaduotojas Luis de la Fuente Layos, auditoriai Marjeta Leskovar ir Nils Odins. Kalbinę pagalbą teikė Iulia-Mihaela Vlădoianu. Olga Ioannidou, už įvairovę ir įtrauktį atsakinga Audito Rūmų pareigūnė, teikė paramą lygybės ir įtraukties klausimais.

Iš kairės į dešinę: Iulia-Mihaela Vlădoianu, Luis de la Fuente Layos, Laurence Szwajkajzer, Johan Adriaan Lok, Aleksandra Klis-Lemieszonek, Stef Blok, Maria Eulàlia Reverté I Casas, Pietro Puricella, Marjeta Leskovar.

AUTORIŲ TEISĖS

© Europos Sąjunga, 2023 m.

Europos Audito Rūmų pakartotinio naudojimo politika nustatyta **Audito Rūmų sprendime Nr. 6-2019** dėl atvirųjų duomenų politikos ir pakartotinio dokumentų naudojimo.

Jeigu nenurodyta kitaip (pavyzdžiui, atskiruose pranešimuose dėl autorių teisių), ES priklausantis Audito Rūmų turinys yra licencijuojamas pagal **Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)** licenciją. Todėl paprastai pakartotinis naudojimas yra leidžiamas, jeigu tai tinkamai pažymima ir nurodomi bet kokie padaryti pakeitimai. Asmenys, kurie pakartotinai naudoja Audito Rūmų turinį, neturi iškreipti pirminės prasmės ar minties. Audito Rūmai nėra atsakingi už bet kokius pakartotinio naudojimo padarinius.

Būtina gauti papildomą leidimą, jei tam tikrame turinyje vaizduojami privatūs asmenys, kurių tapatybę galima nustatyti, pavyzdžiui, Audito Rūmų darbuotojų nuotraukose, arba jame pateikiami trečiųjų asmenų kūriniai.

Gavus tokį leidimą, juo panaikinamas ir pakeičiamas pirmiau minėtas bendrasis leidimas ir jame aiškiai nurodomi bet kokie naudojimo apribojimai.

Siekiant naudoti ar atgaminti turinį, kuris nepriklauso ES, gali reikėti prašyti leidimo tiesiogiai iš autorių teisių turėtojų.

Programinei įrangai ar dokumentams, kuriems taikomos pramoninės nuosavybės teisės, pavyzdžiui, patentams, prekių ženklams, registruotiems dizainams, logotipams ir pavadinimams, Audito Rūmų pakartotinio naudojimo politika netaikoma.

Europos Sąjungos institucijų europa.eu domeno svetainėse pateikiamos nuorodos į trečiųjų asmenų svetaines. Audito Rūmai jų nekontroliuoja, todėl raginame peržiūrėti jose pateiktą privatumo ir autorių teisių politiką.

Audito Rūmų logotipo naudojimas

Audito Rūmų logotipas negali būti naudojamas be išankstinio Audito Rūmų sutikimo.

HTML	ISBN 978-92-849-0694-9	ISSN 1977-5725	doi: 10.2865/14721	QJ-AB-23-020-LT-Q
PDF	ISBN 978-92-849-0251-4	ISSN 1977-5725	doi: 10.2865/30257	QJ-AB-23-020-LT-N

Maždaug ketvirtadalis ES piliečių patys nurodė turintys negalią. Siekdama padėti valstybėms narėms, ES priėmė strategijas dėl negalios. Vertinome, ar Komisija ėmėsi efektyvių veiksmų neįgaliesiems remti. ES veiksmų šioje srityje poveikis buvo nedidelis, o pagrindiniai rodikliai iš esmės nepagerėjo. Negalios statuso kriterijai valstybėse narėse skiriasi, statistiniai duomenys yra nepalyginami, o tai gali pakenkti tarpusavio pripažinimui. 2021–2030 m. strategijoje nustatyti tikslai, tačiau kai kurie klausimai vis dar neišspręsti, o įdiegta stebėsenos sistema neparodo, kaip ES finansavimas padeda pagerinti neįgaliųjų gyvenimą. Komisijai rekomenduojame rinkti daugiau palyginamų duomenų, siekti negalios statuso tarpusavio pripažinimo ir peržiūrėti ES teisės aktus, kad būtų įvertinta atitiktis JT neįgaliųjų teisių konvencijai. Taip pat ES institucijoms rekomenduojame įvertinti pažangą, padarytą įtraukiant neįgaliuosius į savo darbo jėgos išteklius.

Audito Rūmų specialioji ataskaita, parengta pagal SESV 287 straipsnio 4 dalies antrą pastraipą.

EUROPOS
AUDITO
RŪMAI

Europos Sąjungos
leidinių biuras

EUROPOS AUDITO RŪMAI
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tel. +352 4398-1

Užklauso: eca.europa.eu/lt/contact
Interneto svetainė: eca.europa.eu
Twitter: @EUAuditors